

Leren in Nederland - Wonen in Duitsland: zorgmelding over de grens

auteur: **W. Gooren**

Studentnummer: 2129276

Studiecoach: C.J. van Ommeren

mei 2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Samenvatting	3
Inleiding	5
Hoofdstuk 1: onderzoeksvraag	
1.1 De aanleiding	9
1.2 Probleemstelling	10
1.2.1 Doelstelling van het onderzoek	10
1.2.2 Onderzoeksvraag	10
1.2.3 Deelvragen	11
1.3 Waar en met wie vind dit onderzoek plaats?	11
1.4 Huidige situatie	12
1.5 Gewenste situatie	12
Hoofdstuk 2: theoretische onderbouwing	
2.1 Oriëntatie	13
2.2 Verklaring begrippen	15
2.2.1 Leerplicht	15
2.2.2 Kwalificatieplicht	16
2.2.3 Zorgplicht	16
2.2.4 Verzuim	17
2.2.5 Zorgstructuur	18
2.3 Interpretatieve paradigma	19
2.4 Internationalisering	20
2.4.1 Pestalozzischule in Goch	20
2.4.2 Leerplicht in Duitsland	20
2.4.3 Verzuim in Duitsland	21
2.5 Inclusief onderwijs	22
Hoofdstuk 3: onderzoeksmethodologie	
3.1 De onderzoeksmethodiek	26
3.2 De opzet van het onderzoek	26
3.3 Overzicht dataverzameling in de praktijk	27
3.4 De instrumenten	27
3.4.1 Enquête ouders	28
3.4.2 Halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren	29
3.4.3 Interview	29
3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid	30

Hoofdstuk 4: data en resultaten	
4.1 Enquête ouders	31
4.2 Halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren	32
4.3 Ongestructureerd interview waarnemend directeur Pestalozzischule	35
Hoofdstuk 5: conclusies	
5.1 Antwoorden op deelvragen	38
5.1.1 Wat weten de ouders van leerlingen die in Duitsland wonen van het Nederlandse zorgsysteem en het zorgsysteem in Duitsland?	38
5.1.2 Hoe gaan de VMBO-scholen in onze grensstreek met Duitsland om met schoolverzuim van leerlingen die in het buitenland wonen?	38
5.1.3 Wat weten de zorgcoördinatoren van Nederlandse scholen in de grensstreek met Duitsland van het zorgsysteem in Duitsland?	39
5.1.4 Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen die schoolverzuim plegen?	39
5.1.5 Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen met sociaal-emotionele zorg	40
5.2 Antwoord op de onderzoeksvraag	41
5.3 Aanbevelingen	43
Hoofdstuk 6: evaluatie onderzoek	45
Nawoord	53
Literatuurlijst	54
Bijlagen	
Bijlage 1: Enquête ouders	56
Bijlage 2: Vragenlijst voor halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren	59
Bijlage 3: Voorbeeld van verzuimmelding naar ouders door Pestalozzischule Goch	63
Bijlage 4: Voorbeeld melding van verzuim aan gemeente Goch door Pestalozzischule Goch	65
Bijlage 5: Voorbeeld organogrammen Emmerich, Geldern, Kevelaer, Kleve en Kleve Kreis	66
Bijlage 6: Telefoonschema gemeente Goch	71
Bijlage 7: Voorbeeld verdeling Bezirken Sozialamt Goch met straatverdeling	72

Samenvatting

Met ingang van 1 augustus 2012 wordt de zorgplicht voor schoolbesturen ingevoerd. Om de zorgplicht waar te kunnen maken, zullen scholen en schoolbesturen met elkaar moeten samenwerken in geografisch afgebakende samenwerkingsverbanden. De overheid wil met de zorgplicht ervoor zorgen dat het niet langer mogelijk is dat leerlingen thuis zitten. De inspectie ziet toe op de uitvoering van de zorgplicht voor scholen.

Het Elzendaalcollege in Gennep heeft ervaring met zorgleerlingen. Ruim een kwart van de leerling-populatie is geïndiceerd door een RVC¹ om extra ondersteuning voor deze leerlingen mogelijk te maken. De school heeft de nodige expertise om zorg te kunnen bieden aan leerlingen die daar behoefte aan hebben. De school ligt in de Nederlands Duitse grensstreek en sinds jaren telt de school een aantal leerlingen die niet in Nederland wonen, maar in Duitsland. In de praktijk is gebleken dat het moeilijk is deze leerlingen dezelfde zorg te bieden als de leerlingen die in Nederland wonen. Het gaat hier met name om zorg op het gebied van verzuim.

Met dit onderzoek wil ik informatie verschaffen om ervoor te zorgen dat ook de leerlingen die niet in Nederland wonen op het Elzendaalcollege in Gennep de zorg kunnen krijgen waar zij recht op hebben, vandaar de volgende vraag:

- *Welke stappen moet het Elzendaalcollege in Gennep ondernemen voor een zorgmelding voor leerlingen in de leeftijd tussen 12 en 18 jaar met de Nederlandse nationaliteit die woonachtig zijn in Duitsland?*

In de verkenningsfase van mijn onderzoek heb ik me verdiept in de literatuur rondom zorg, wettelijke regelingen en grensoverschrijdende regelingen. Ik heb mij daarvoor voornamelijk gewend tot officiële instanties en met name de Nederlandse overheid. Vanwege de beperkt voorhanden literatuur heb ik de keuze gemaakt om informatie in te winnen bij personen die wellicht ervaring en daardoor kennis hebben over zorgmeldingen van leerlingen die in Nederland onderwijs volgen, maar in Duitsland wonen; namelijk ouders, scholen in de omgeving en een school in Duitsland.

¹ Regionale Verwijzingscommissie

Door middel van vragenlijsten en interviews heb ik informatie ingezameld om een antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvragen. Ik heb hiervoor de ouders van 15 leerlingen, die in Duitsland wonen en in Nederland naar school gaan, schriftelijk benaderd. Ik heb op locatie gesprekken gevoerd met zorgcoördinatoren van 10 verschillende scholen in de omgeving van de Nederlands Duitse grensstreek. Tenslotte heb ik een gesprek gevoerd met de waarnemend directeur van een Duitse school in het voortgezet onderwijs. De resultaten van de vragenlijsten en interviews zijn per vraag geanalyseerd en verwerkt. Hierdoor ontstaat een overzicht van de verkregen kennis en konden de onderzoeksvragen beantwoord worden.

Hoe in Duitsland wordt omgegaan met zorgmeldingen is niet of nauwelijks bekend bij ouders van leerlingen die in Duitsland wonen en bij Nederlandse scholen in deze grensstreek. In een enkel geval is er contact opgenomen met een externe instantie in Duitsland, maar over het algemeen ligt de drempel hoog om contacten te leggen met dit buurland. De wijze van het plegen van een zorgmelding in Duitsland verschilt met de werkwijze in Nederland. In Nederland maken scholen gebruik van netwerken zoals samenwerkingsverbanden en het ZAT², waardoor scholen betrokken blijven in de zorgbegeleiding. In Duitsland is dat niet gebruikelijk en is er een grotere afstand tussen scholen en externe instanties. In Duitsland verlopen zorgmeldingen via gemeentelijke of provinciale instanties. Scholen maken hierbij gebruik van organogrammen waarmee functionarissen van de gemeentelijke instanties rechtstreeks benaderd kunnen worden.

De opbrengst van dit onderzoek levert mij de volgende aanbevelingen op die ik naar mijn school wil doen:

- Neem in het aannamebeleid een apart protocol op voor leerlingen die in Nederland onderwijs volgen en in Duitsland wonen.
- Breidt het ZAT uit met een adviseur die werkzaam is op een school binnen het grensgebied in Duitsland en contacten heeft met gemeentelijke instanties in Duitsland.

² Zorg Advies Team

Inleiding

Sinds oktober 2000 ben ik werkzaam op een VMBO³-school met ongeveer 600 leerlingen. Deze school ligt in de kop van de provincie Limburg, ingeklemd tussen de Maas als grens met Brabant aan de ene kant en de grens met Duitsland aan de andere kant.

Het Elzendaalcollege staat voor kwaliteit en een prettige en veilige sfeer. De school bouwt aan de toekomst; haar eigen toekomst en de toekomst van de leerlingen die, zoals blijkt in vervolgoopleidingen, tot de beste studenten behoren. De school vindt inspiratie in het motto: "Samen ontdekken waar je goed in bent".

De eerste jaren dat ik werkzaam was binnen deze school gaf ik tekenlessen in alle leerjaren. In de jaren daaropvolgend ben ik minder lessen in de bovenbouw en meer lessen in de onderbouw gaan geven en met name in de LWOO⁴-klassen. Teken en handvaardigheid zijn praktische vakken waar deze groep leerlingen zich over het algemeen prima in kan vinden. De laatste zes jaar ben ik naast vakdocent ook mentor van een LWOO-klas. Ik ben meer in aanraking gekomen met leerlingen die meer behoefte hebben aan zorg en begeleiding.

In de afgelopen jaren heb ik me verdiept in de zorgstructuur binnen mijn eigen school en kwam ik er achter dat ik eigenlijk heel weinig wist van deze structuur. Ik kwam er ook achter dat ik weinig kennis had van de zorgstructuur binnen het onderwijs in het algemeen. Tijdens mijn opleiding docent Teken en tweedegraads⁵ is daar weinig tot geen aandacht aan besteed.

³ Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs

⁴ Leerweg Ondersteunend Onderwijs

⁵ Afgestudeerd in 1998 op de lerarenopleiding van de Hogeschool Nijmegen en Arnhem

Vanuit het besef dat ik weinig wist over de zorg in het onderwijs in het algemeen en de vraag naar meer informatie ben ik twee jaar geleden gestart met de opleiding Master SEN⁶ Leraar Specialist Voortgezet Onderwijs. Ik kwam er in de praktijk achter dat ik ouders niet goed kon informeren tijdens oudergesprekken en mentoravonden, omdat ik zelf niet altijd over de informatie beschikte die op dat moment wenselijk was. Het volgen van de opleiding Master SEN Leraar Specialist Voortgezet Onderwijs leek mij de ideale manier om aan mijn vraag naar informatie te voldoen. Tijdens deze opleiding heb ik door het volgen van verschillende modules geleerd hoe de zorg binnen het onderwijs in Nederland geregeld is. Daarnaast heb ik een meer kritische houding ontwikkeld. Dat uit zich vooral in het gegeven dat ik nu niet zomaar klakkeloos een opmerking of argument van iemand overneem zonder deze te toetsen.

De opmerking, “Daar kunnen we niets mee”, heb ik als stagiair en beginnend docent menigmaal te horen gekregen, wanneer ik mijn zorgen over een leerling uitte bij een collega. Deze respons gaf natuurlijk geen bevredigend gevoel, maar als beginnend docent hield mijn zoektocht naar een mogelijke oplossing met deze reactie hier mee op. Door de ervaringen die ik heb opgedaan in de afgelopen tien jaar binnen de eigen zorgstructuur van mijn school en de ervaringen die ik heb opgedaan door de opleiding accepteer ik deze opmerking niet meer. Mijn standaard reactie is nu: “Is dat zo?”.

Gedurende mijn opleiding heb ik veel hulp gehad van de zorgcoördinator en de orthopedagoge van mijn school. Ik kon bij hen terecht voor info, feedback en steun bij het uitvoeren van de opdrachten die ik in het kader van mijn opleiding moest uitvoeren. Deze manier van werken leverde een wisselwerking op. Ik werd ook geraadpleegd bij problemen waar zij op stuitten. Tijdens het bespreken van een casus maakte de zorgcoördinator de opmerking: “Daar kunnen wij niets mee”. Dat was voor mij de aanleiding om me verder te verdiepen in de casus. De casus betrof een leerling van mijn school die in Duitsland woont. Tijdens het gesprek bleek dat de zorgstructuur van onze school niet voldoet om deze leerling de zorg aan te bieden die deze leerling nodig heeft.

⁶ Special Educational Needs

Mijn kennis die ik had vergaard door ervaringen in de praktijk als mentor en de opleiding waar ik mee bezig ben om me als docent LWOO te specialiseren bleken niet voldoende te zijn om de vraag te kunnen beantwoorden hoe de school leerlingen die in Duitsland wonen beter kan begeleiden of verwijzen.

De zorgcoördinator had een hulpvraag binnen de diverse samenwerkingsverbanden neergelegd zonder resultaat. Contacten met Bureau Jeugdzorg en diverse leerplichtambtenaren in de regio konden ons ook niet helpen. Het werd op dit moment duidelijk dat binnen het eigen netwerk geen antwoord op zijn vragen voorhanden was en dat we met zorgvragen voor leerlingen die in Duitsland woonden niet via de reguliere weg terecht konden bij Nederlandse externe instanties.

De zorgcoördinator heeft zijn hulpvraag neergelegd bij externe instanties zoals Postbus 51. Postbus 51 beschikt niet over voldoende informatie om de vraag te beantwoorden en verwijst daarom naar een medewerker van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Postbus 51 heeft de vraag doorgestuurd naar dit ministerie. De zorgcoördinator heeft zijn hulpvraag neergelegd bij het Loket Onderwijsinspectie. De contactpersoon van dit loket verwijst naar de vereniging van leerplichtambtenaren, Ingrado. Eerdere contacten met leerplichtambtenaren hadden al uitgewezen dat daar het antwoord niet voorhanden was. De zorgcoördinator heeft voorts ook contact opgenomen met dhr. Jasper van Dijk, woordvoerder voor Onderwijs van de politieke partij SP⁷ in de Tweede Kamer.

Tijdens dit stadium heb ik de zorgcoördinator voorgesteld om van zijn hulpvraag mijn onderzoeksvraag te maken aangezien het de zorgcoördinator veel tijd zou gaan kosten om antwoorden in deze kwestie te vinden. In deze periode kreeg de zorgcoördinator respons van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In een brief geeft het departement antwoord op de vraag betreffende verzuimmelding van leerlingen die in Duitsland wonen. Het ministerie geeft aan dat leerlingen die in Duitsland wonen onder de Duitse leerplicht vallen en dat het voor hen mogelijk is om in Nederland onderwijs te volgen. De handhaving van de leerplicht ligt derhalve in handen van de deelstaatinstanties in Duitsland.

⁷ Socialistische Partij

Dhr. Jasper van Dijk heeft in de Tweede Kamer een vraag gesteld over leerlingen die in de grensstreek buiten de verzuimregistratie vallen. In het antwoord van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt verwezen naar de brief van staatssecretaris van Bijsterveldt⁸ (2009). Met deze brief wordt de motie Biskop (CDA⁹, mei 2009) uitgevoerd, die de regering vraagt het toezicht op naleving van de leerplicht voor Nederlandse leerlingen die in buurlanden, zoals België, onderwijs genieten te regelen, zodat verzuim gemeld wordt. Helaas gaat het hier om de omgekeerde problematiek, namelijk om Nederlandse leerlingen die in Duitsland wonen en in Nederland onderwijs volgen.

Het werd de zorgcoördinator en mij duidelijk dat er vanuit Nederland geen verdere informatie meer te halen was. Ik wilde me daarom richten op de kennis en ervaring die er in de naaste omgeving mogelijk aanwezig was: bij ouders, bij scholen in de regio en in het buurland Duitsland. Het is uiterst relevant om deze informatie en ervaring te bundelen om er zo voor te zorgen dat zorgvragen voor al onze leerlingen bij de juiste instantie aangemeld kunnen worden, ook al is dat over de grenzen heen. Het is mijn opdracht om de route hiervoor in kaart te brengen en deze informatie te verspreiden aan professionals binnen het onderwijs en de zorgstructuren.

⁸ Sinds 2010 Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

⁹ Christen-Democratisch Appèl

Hoofdstuk 1: onderzoeksvraag

1.1 De aanleiding

Op de site van het Elzendaalcollege staat onder schoolinfo het volgende vermeld:

'Het Elzendaalcollege staat onder het bevoegd gezag van Ons Middelbaar Onderwijs (OMO). OMO is het schoolbestuur van 45 scholen voor secundair onderwijs in de provincie Noord-Brabant. Scholen met elk hun eigen identiteit maar met een gezamenlijk doel: leerlingen van 12 tot en met 18 jaar, ongeacht hun talenten en sociale achtergrond, met goed onderwijs en zorgzame begeleiding voor te bereiden op het vervolgonderwijs en in het verlengde daarvan op een plaats in de maatschappij.'

Sinds een aantal jaren wordt er binnen het Elzendaalcollege in Gennep actief beleid gevoerd om de zorg binnen de school te verbeteren. Enige voorbeelden hiervan zijn de invoering van Kernteams, de aanstelling van een orthopedagoge binnen onze school, de aanstelling van een fulltime zorgcoördinator en de invoering van het VAS¹⁰ van CITO¹¹. Daarnaast waren er op school al verschillende voorzieningen aanwezig zoals de leerlingbegeleiding, remedial teaching en aanbod van diverse trainingen waaronder een SoVa¹² en BOF¹³. In de onderbouw is Rots&Water¹⁴ in de lessentabel geïntegreerd. Op deze manier probeert de school leerlingen de zorg te bieden die zij wellicht nodig hebben voor een succesvolle schoolcarrière.

Helaas is gebleken dat de school deze zorg niet aan alle leerlingen kan aanbieden. Binnen mijn school volgen leerlingen onderwijs die in Duitsland woonachtig zijn. De zorgstructuur van de school is niet in de dezelfde mate van toepassing op leerlingen die in Duitsland woonachtig zijn dan op leerlingen die in Nederland wonen. Tot nu toe is het niet mogelijk om leerlingen binnen mijn school te melden bij een leerplichtambtenaar wanneer deze leerling in Duitsland woonachtig is.

¹⁰ Volg- en Adviesstelsel

¹¹ Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling

¹² sociale vaardigheidstraining

¹³ Bewust Omgaan met Faalangst

¹⁴ Psychofysische training ontwikkeld door Freerk Ykema, 2000

Dat zelfde geldt voor een zorgvraag bij een sociale instantie zoals Jeugdzorg. Het is gebleken dat de expertise binnen de school niet aanwezig is en dat hulpvragen naar samenwerkingsverbanden en overheidsinstanties geen oplossingen hebben opgeleverd.

In dit onderzoek wil ik aantonen dat we misschien wel iets kunnen als we in een kritische houding aannemen en daar actie op ondernemen. Middels dit onderzoek wil ik in kaart brengen wat de ervaringen zijn van ouders en scholen in de omgeving en welke informatie voorhanden is en toepasbaar.

1.2 Probleemstelling

1.2.1 Doelstelling van het onderzoek

Middels dit onderzoek wil ik mijn school aanbevelingen doen voor het beleid. Dat kan resulteren in een aannamebeleid en een protocol of instructie voor zorgtoepassing voor leerlingen die in Duitsland woonachtig zijn.

1.2.2 Onderzoeksvraag

Het Elzendaalcollege wil leerlingen die woonachtig zijn in Duitsland dezelfde zorg bieden als de leerlingen die in Nederland wonen. Om dit te kunnen realiseren heeft de school behoefte aan het antwoord op de volgende vraag:

- *Welke stappen moet het Elzendaalcollege ondernemen voor een zorgmelding voor leerlingen in de leeftijd tussen 12 en 18 jaar met de Nederlandse nationaliteit die woonachtig zijn in Duitsland?*

Ik verwacht op deze vraag antwoord te kunnen geven door informatie in te winnen bij de betrokken personen binnen mijn eigen school en scholen in de directe omgeving in een vergelijkbare situatie, namelijk een ligging in de grensstreek met Duitsland. Ik verwacht antwoorden te kunnen geven door informatie in te winnen bij ouders van leerlingen die in Duitsland wonen, scholen in de omgeving en een school in dezelfde grensstreek, maar dan gelegen in Duitsland.

1.2.3 Deelvragen

- *Hoe gaan de VMBO-scholen in onze grensstreek met Duitsland om met schoolverzuim van hun leerlingen die in het buitenland wonen?*
- *Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen die schoolverzuim plegen?*
- *Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen met sociaal-emotionele zorg?*
- *Wat weten de ouders van leerlingen die in Duitsland wonen van het Nederlandse zorgsysteem en het zorgsysteem in Duitsland?*
- *Wat weten de zorgcoördinatoren van Nederlandse scholen in de grensstreek met Duitsland van het zorgsysteem in Duitsland?*

1.3 Waar en met wie vindt dit onderzoek plaats?

Bij dit onderzoek zullen verschillende groepen worden betrokken. De eerste groep bestaat uit ouders van de leerlingen die onderwijs volgen op het Elzendaalcollege in Gennep, maar in Duitsland woonachtig zijn. Deze groep omvat 13 leerlingen. De groep woont voornamelijk in de regio Noordrijnland-Westfalen tussen de gemeente Kleve en Goch.

De tweede groep bestaat uit zorgcoördinatoren van scholen in het Voortgezet Onderwijs in de grensstreek tussen Nijmegen en Venlo. Aan dit onderzoek zullen 10 scholen deelnemen, namelijk het Valuascollege en College Den Hulster uit Venlo, Dendron College uit Horst, het Raayland College uit Venray, Elzendaalcollege in Gennep, Kandinsky College uit Molenhoek en Nijmegen, Montessori College uit Groesbeek en Nijmegen en tenslotte het Helicon opleidingen VMBO groen in Nijmegen.

In Duitsland zal 1 school in het Voortgezet Onderwijs deelnemen, een school vergelijkbaar met mijn eigen school, gelegen in Goch, namelijk de Pestalozzischule. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door 1 leerkracht (betrokkene).

1.4 Huidige situatie

In de afgelopen jaren is er vanuit de politiek aandacht geweest voor de naleving van de leerplicht over de grensstreek heen. Deze aandacht was vooral gericht op Nederlandse kinderen die onderwijs in België volgen. Ik verwijs hierbij naar de motie over toezicht op naleving van de leerplichtwet voor Nederlandse leerlingen die in België onderwijs volgen die in november vorig jaar is ingediend in de Tweede Kamer (Biskop, 2009). Ondanks deze motie en verschillende initiatieven binnen de Euregio is er geen wettelijke regeling hoe de school met de zorg voor deze leerlingen moet omgaan en dat de school geen mogelijkheden heeft om deze leerlingen te verwijzen naar derden. Dit staat haaks op het feit dat de school aan de zorgplicht moet voldoen.

1.5 Gewenste situatie

De structuur van melding en verwijzing voor zorg in het schoolsysteem van Duitsland is in kaart gebracht. De zorgcoördinatoren weten met welke instanties contact opgenomen moet worden in het geval van een zorgmelding voor een Nederlandse leerling die in Duitsland woonachtig is. De school kan in het aannamebeleid rekening houden met de situatie dat een leerling in Duitsland woonachtig is en daardoor onder de Duitse leerplicht valt.

Ouders van leerlingen die in Duitsland woonachtig zijn kunnen geïnformeerd worden over de mogelijkheden van de school in het geval van zorgmeldingen.

Leerlingen die in Duitsland woonachtig zijn, waarbij behoefte is aan extra zorg, kunnen gemeld worden bij externe instanties.

Hoofdstuk 2: theoretische onderbouwing

2.1 Oriëntatie

Voor een eerste oriëntering op mijn onderzoeksonderwerp is het internet een geschikt startpunt. Ik heb hiervoor gekozen om inzicht te krijgen of in Nederlandse grensstreken eerder vergelijkbare problemen zijn geconstateerd. Ik heb gebruik gemaakt van zoekmachines zoals Google, Openbare Bibliotheken en bibliotheken van Hogescholen en Universiteiten.

Zoekacties op het internet leveren algemene informatie op, maar niet met betrekking tot de onderzoeksvraag en de problematiek. Zoekacties via de Fontys Mediatheek leveren informatie op over spijbelen en leerplicht, maar niet in relatie tot kinderen die in Duitsland wonen. Zoekacties gericht op leerling-zorg leveren onderzoeken op waarbij de nadruk ligt op de medische zorg. Onderzoeken die gerelateerd zijn aan het onderwijs richten zich vooral op juridische aspecten.

Via Google heb ik een beleidsstuk gevonden van de Stichting Katholiek Onderwijs Berg (SKOB, 2007). Het stuk omvat het beleid van deze stichting inzake toelating van in Duitsland woonachtige leerlingen binnen de scholen van de SKOB. In dit stuk wordt alleen het aannamebeleid omschreven en wordt geen informatie gegeven over de zorgstructuur.

De site van de Fontys Mediatheek leverde een rapport op over Grensoverschrijdende Integrale Leerlingenzorg (Kleijne, Ria, 2006. Educatie Zorg). Dit omvat verschillende projecten binnen het onderwijs en samenwerking binnen de EUREGIO die met zorg te maken hebben. Het rapport richt zich echter met name op grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en België.

De site van EUREGIO Gronau-Enschede (2010) wees mij er op dat in Duitsland een onderzoek is verricht naar de schoolkeuze van Nederlandse woonimmigranten in het Duitse gedeelte van de EUREGIO met als titel: 'Wonen in Duitsland – Leren in Nederland? Dit onderzoek is verricht door Yvonne Brockhaus (2005) in het kader van haar 'Magisterarbeit' (afstudeerscriptie) aan de Universität Münster. In dit onderzoek wordt de problematiek van leerlingen die in Duitsland wonen en in Nederland onderwijs volgen aangegeven, maar niet verder onderzocht.

In hetzelfde jaar dat EUREGIO Gronau-Enschede bovenstaand onderzoek instelde, werd er in Maastricht door EUREGIO Rijn-Maas een bijeenkomst gehouden van Ambulante Jeugdzorg in de grensstreek. Centraal thema van deze bijeenkomst, die op 21 april 2005 werd gehouden, was de jeugdzorg en het in kaart brengen van de verschillende wet- en regelgevingen binnen Nederland, België en Duitsland. Door de Wet op jeugdzorg die per 1 januari 2005 in Nederland is ingetreden worden de provincies verantwoordelijk voor de jeugdzorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Daarnaast verplicht deze nieuwe wet dat zij afspraken met andere overheden (rijksoverheid en gemeenten) over de aansluiting van deze velden. Vanuit Internationaal perspectief biedt de Wet op de jeugdzorg de mogelijkheid niet alleen zorg in Nederland "in te kopen", maar ook in onze buurlanden.

In de media duiken sporadisch berichten op dat de overheid aandacht heeft voor de problematiek wat betreft onderwijs in de grensstreek. In juni 2010 verscheen een bericht vanuit de ANP¹⁵ dat demissionair staatssecretaris Marja van Bijsterveldt (Onderwijs) grensoverschrijdende afspraken heeft gemaakt met haar ambtgenoot uit de Duitse deelstaat Noordrijnland-Westfalen. In een overeenkomst hebben beide bewindslieden vastgelegd dat ze knelpunten op het gebied van onderwijs zullen aanpakken. In november 2010 verschenen berichten over naleving van de motie Biskop waarin aandacht gevraagd wordt voor het verzuim van Nederlandse leerlingen die onderwijs volgen in Duitsland.

¹⁵ Algemeen Nederlands Persbureau

2.2 verklaring begrippen

2.2.1 Leerplicht

In Nederland zijn kinderen verplicht om aan het onderwijs deel te nemen. In de Leerplichtwet 1969 is de leerplicht geregeld met daarnaast de kwalificatieplicht. Leerplicht geldt voor kinderen vanaf 5 jaar tot en met 16 jaar.

In Nederland gaan de meeste kinderen al naar school als ze vier zijn. Deze leerlingen vallen nog niet onder de Leerplichtwet, maar voor hen gelden de regels van de school wat betreft aanwezigheid en het volgen van onderwijs. Datzelfde geldt ook voor leerlingen die ouder zijn dan 16 jaar en daardoor niet meer leerplichtig zijn. De Leerplichtwet zorgt ervoor dat ieder kind tot zijn 18^e verjaardag naar school gaat en op een school staat ingeschreven. Ouders of verzorgers zijn er verantwoordelijk voor dat dit ook gebeurt en worden er op aangesproken wanneer dit niet gebeurt.

Scholen zijn verplicht om melding te maken bij de gemeente wanneer leerlingen na drie achtereenvolgende dagen spijbelen of wanneer een leerling drie dagen verzuim heeft gepleegd binnen vier opeenvolgende weken. Spijbelt een kind langer dan drie dagen, regelmatig of staat het kind niet ingeschreven op een school, dan moet de leerplichtambtenaar van de gemeente waarin de leerling woont uitzoeken wat hiervoor de reden is. Is er geen wettige reden, dan kan hij een proces-verbaal opmaken of de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen.

Ouders van jongeren vanaf 12 jaar kunnen een boete riskeren als kinderen niet naar school gaan of niet ingeschreven zijn op een school. Jongeren kunnen ook een leerstraf of een taakstraf krijgen. Bij 'luxeverzuim' is de kans groot op een proces-verbaal. Met 'luxeverzuim' wordt extra vakantie onder schooltijd zonder toestemming bedoeld.

2.2.2 Kwalificatieplicht

Sinds 1 augustus 2007 geldt in Nederland de kwalificatieplicht. Deze plicht houdt in dat jongeren zonder startkwalificatie tot hun 18e verjaardag onderwijs moeten volgen. Een startkwalificatie is een diploma op HAVO¹⁶-, VWO¹⁷- of MBO¹⁸-2 niveau.

2.2.3 Zorgplicht

Per 1 augustus 2012 wordt in Nederland de zorgplicht ingevoerd. Deze zorgplicht wordt ingesteld om te garanderen dat iedere leerling onderwijs krijgt wat bij zijn of haar talent of beperkingen past: passend onderwijs. De overheid probeert hiermee te bereiken dat reguliere scholen leerlingen opvangen die meer begeleiding nodig hebben en te voorkomen dat deze leerlingen in het speciaal onderwijs terecht komen.

Op de internetsite van de Rijksoverheid (2010) is meer informatie te vinden over de invoering van de zorgplicht, inclusie en passend onderwijs. Op deze site wordt niet aangegeven of de zorgplicht ook geldt voor leerlingen die in Nederland onderwijs volgen, maar niet in Nederland woonachtig zijn.

Ik sta achter het voornemen van de overheid om de reguliere scholen verantwoordelijk te maken voor het bieden van zorg aan leerlingen die daar behoefte aan hebben. Ik maak me echter zorgen of er op dit moment genoeg kennis en expertise aanwezig is in het regulier onderwijs om aan de verwachting van de overheid te voldoen. Tot op dit moment zijn veel scholen aangewezen op de expertise van externe instanties om leerlingen die extra zorg behoeven binnen boord te houden. Ik vraag me af hoe een school moet omgaan bij leerlingen die niet in Nederland woonachtig zijn, omdat het mij niet duidelijk is of deze leerlingen ook onder de Nederlandse zorgplicht vallen.

¹⁶ Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs

¹⁷ Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

¹⁸ Middelbaar Beroepsonderwijs

2.2.4 Verzuim

In dit onderzoek richt ik me met name op handelingsverlegenheid (beperkte mogelijkheden) binnen de zorgstructuren als het gaat om verzuim van leerlingen die in Duitsland wonen en in de Nederlandse grensstreek onderwijs volgen. Het onderzoek bevraagt ook de ervaringen met meldingen waarbij problemen op sociaal-emotioneel gebied wordt vermoed; reden daarvoor is dat daar dan vaak andere instanties voor benaderd moeten worden.

Het Nederlands Jeugd Instituut geeft op zijn site (2010) ook een relatie aan tussen verzuim en andere problematieken: ongeoorloofd verzuim bestaat in alle landen met een leerplicht. De wetten en regels verschillen per land, maar zonder goede reden mag een leerling niet van school wegblijven en wordt spijbelen gezien als een teken van achterliggende problemen en als een risico voor schooluitval en delinquentie. Daarbij wordt verder aangegeven dat scholen in Duitsland verzuim moeten melden aan ouders. Wanneer ouders in gebreke blijven kan de school een melding doen bij de plaatselijke organisatie voor sociaal werk, die de mogelijkheid heeft om de leerling onder begeleiding van de politie naar de school te brengen.

2.2.5 Zorgstructuur

De zorgstructuur van het Elzendaalcollege in Gennep is door de zorgcoördinator van deze vestiging, verwerkt in het informatieboekje Zorgstructuur locatie Gennep (Roemer, 2010). Hierin geeft Roemer aan dat deze zorgstructuur in dienst staat van de docenten, mentoren en het kernteam. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de benodigde zorg te leveren aan leerlingen die zorg nodig hebben.

In Gennep worden leerlingen aangenomen door een aannamecommissie waarvan de leden bestaan uit de conrector, de kernteamcoördinatoren onderbouw, de zorgcoördinator en de orthopedagoge. Deze commissie is sinds het schooljaar 2009-2010 ingesteld.

De leerlingbegeleiding wordt op drie niveaus aangeboden: de eerstelijns zorg door de vakdocenten en de mentor, de tweedelijns zorg door een specialist binnen de school en de derdelijns zorg door het zorg- en adviesteam, door specialisten buiten de school (ambulante begeleider, leerplichtambtenaar, GGZ¹⁹, Bureau Jeugdzorg etc.). De mentor maakt deel uit van een kernteam. Het kernteam verwijst leerlingen naar het interne zorgteam.

¹⁹ geestelijke gezondheidszorg

Er zijn twee zorgteams actief binnen de school, het interne en externe zorgteam. Het interne zorgteam bestaat uit de leerlingbegeleiders, de orthopedagoge en de kernteamcoördinatoren. Zij komen onder leiding van de zorgcoördinator één keer per week bij elkaar en bespreken de volgende onderwerpen:

- problematiek analyse van zorgvragen ,
- begeleidingstrajecten,
- contacten met personen en instanties buiten de school,
- evaluatie van het begeleidingsproces,
- beleidsadviezen aan de schoolleiding en
- verwijzingen naar het externe zorgadviesteam.

Het externe zorgteam (ZAT) bestaat naast het interne zorgteam uit specialisten buiten de school die één keer in de maand overleg plegen over:

- analyse van individuele problematiek als het gaat om problematiek die te groot is voor de specialisten binnen de school of als de specialisten van de school behoefte hebben aan consultatie.
- Organiseren van derdelijnszorg, hulp door deskundigen buiten de school.
- Relevante trends in de samenleving.

2.3 Interpretatieve paradigma

Een paradigma is het referentiekader van waaruit de werkelijkheid geïnterpreteerd wordt. Dit onderzoek is geschreven vanuit het interpretatieve paradigma, waarbij aangenomen wordt dat mensen een eigen wil hebben en hun sociale wereld construeren. Situaties zijn voortdurend in beweging en niet statisch, gebeurtenissen en mensen zijn uniek en niet te generaliseren. Mensen handelen op grond van interpretaties, situaties zijn onderhevig aan meervoudige interpretaties, de werkelijkheid is complex. Situaties dienen bekeken te worden vanuit de ogen van de deelnemers en niet vanuit de onderzoeker.

2.4 Internationalisering

Mijn onderzoeksvraag heeft direct betrekking op internationalisering: het richt zich op leerlingen die in Duitsland wonen, maar onderwijs volgen in Nederland. Ik heb mijn theoretische verkenning deels op Duitsland en op Euregio-projecten gericht.

Daarnaast heb ik voor de uitvoering van mijn onderzoek een school in Duitsland betrokken, de Pestalozzischule in Goch.

2.4.1 Pestalozzischule Goch

De Pestalozzischule ligt in Goch, een stad en gemeente in Noord-Rijnland-Westfalen. Goch ligt ongeveer 7 kilometer van de Nederlandse grens en behoort tot het district van Kleve. Goch heeft ongeveer 34.000 inwoners en kent 8 stadsdelen. De Nederlandse gemeenten Gennep en Nieuw-Bergen grenzen aan deze Duitse gemeente aan.

De Pestalozzischule is een Förderschule. Dat is een school voor leerlingen met een leerbeperking waardoor ze op een normale school niet meekunnen. De school is het beste te vergelijken met een school voor Speciaal Onderwijs of Praktijkonderwijs. De school in Goch wordt geleid door de plaatsvervangende schoolleider M. Perret, het lerarenteam bestaat uit 17 docenten die door een sociaal-maatschappelijk werker worden ondersteund. Dit team begeleidt 10 klassen in grootte verschillend tussen 7 tot 15 leerlingen: 3 klassen in de onderbouw, 3 klassen in de middenbouw en 4 klassen in de bovenbouw.

2.4.2 Leerplicht in Duitsland

Alle leerlingen die in een Duitse deelstaat wonen vallen onder de leerplichtwet (1985) van de betreffende deelstaat. Dit betekent dat zij in principe vanaf hun zesde tot hun achttiende levensjaar leerplichtig zijn in Duitsland. Wanneer deze leerlingen ervoor kiezen een Nederlandse onderwijsinstelling te bezoeken, dient een bewijs van inschrijving van deze instelling overlegd te worden aan de Duitse (deelstaat)instanties. Het is dan voor deze leerlingen mogelijk hun leerplicht te vervullen aan een Nederlandse school. De betreffende leerlingen vallen echter nog steeds onder de Duitse leerplicht en handhaving van deze leerplicht ligt derhalve in handen van de deelstaatinstanties.

2.4.3 Verzuim in Duitsland

In september 2010 heeft de Landkreis Neunkirchen een handelingsaanbeveling uitgereikt aangaande schoolverzuim binnen het district Neunkirchen. In dit stuk wordt de situatie geschetst en begrippen verklaard. In het stuk wordt verder een handelingsaanpak beschreven die de scholen kunnen toepassen bij verzuim.

Ik heb een schema gemaakt waarin de redenen van verzuim zijn opgenomen met de benaming in het Duits, wat kan helpen bij een verwijzing of melding in Duitsland.

Schoolverzuim / Schulabwesenheit			
Ongeoorloofd verzuim / Schulverweigerung			
Familieaangelegenheid / Familiäre Ursachen	Schoolweigering / Schulschwänzen (geen zin / gemoedstoestand/ frustratie)	Schoolangst / Schulangst (schoolvermijding)	Schoolfobie / Schulphobie (verlatingsangst)
Leerlingen die verzuim plegen vanwege een culturele of sociale achtergrond. Binnen sommige families is het bijvoorbeeld heel gewoon dat een kind niet naar school gaat wanneer er hulp in de huishouding nodig is of bij verzorging van een ziek of zwanger familielid.	Leerlingen die verzuim plegen omdat ze geen zin in school hebben. Deze leerlingen gaan 's morgen thuis de deur uit, maar gaan in plaats van naar school naar een alternatieve activiteit: spijbelen.	Leerlingen die verzuimen om een lastige situatie te vermijden: conflicten (ruzie/discriminatie met leerling), faalangst, onzekerheid of door frustratie door overvraging van docenten of ouders.	Leerlingen die verzuim plegen vanwege een reden die buiten het bereik van de school ligt. Dat kan door verlatingsangst (veroorzaakt door sterfgeval binnen familie of ernstige ziekte). Wanneer er bij deze problematiek niet ingegrepen wordt kan dat leiden tot langdurig verzuim.

2.5 Inclusief Onderwijs

Tijdens het Verdrag van Parijs (Unesco²⁰, 1994) werd namens Nederland door Minister J. Ritzen de Verklaring van Salamanca ondertekend. Dit verdrag is het meest gezaghebbende document op onderwijsgebied dat ooit wereldwijd is vastgesteld volgens de Unesco. Hiermee werd het recht op onderwijs voor kinderen met een handicap vastgesteld zowel voor de ontwikkelde- als ontwikkelingslanden, en werd een stap gezet naar inclusief onderwijs.

De definitie voor inclusief onderwijs wordt op de internetsite van Collectief inclusief (2010) als volgt omschreven: *Inclusief onderwijs wil samen met ouders, volwassenen en leerlingen in hun directe leefomgeving onderwijs aanbieden, wat tegemoet komt aan de diversiteit van behoeften van kinderen, met of zonder beperkingen. Dit betekent dat er een leeromgeving gecreëerd wordt binnen één school, die optimale, excellente leerervaringen aanbiedt, zowel cognitief als sociaal, voor alle leerlingen.*

Collectief inclusief is een samenwerking tussen LBib²¹ en de 3 landelijke OSO²² organisaties: Windesheim Zwolle, Seminarium voor Orthopedagogiek in Utrecht en Fontys OSO in Tilburg. Deze stichting omschrijft het principe van inclusief onderwijs dat de leerling niet naar speciaal onderwijs gebracht moet worden, maar dat het speciaal onderwijs naar de leerling gebracht moet worden.

De Nederlandse regering stimuleert deze ontwikkeling en wil de strikte scheiding tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs opheffen. Vanaf 1990 heeft de Nederlandse overheid dit proces in gang gezet met “*Weer Samen Naar School*”. In 2005 en 2006 presenteerde de toenmalige minister van Onderwijs Verhoeven onder de naam Passend onderwijs nieuwe impulsen in het integratieproces naar inclusief onderwijs.

²⁰ De United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (unesco) is één van de organisaties van de Verenigde Naties. Deze Organisatie voor onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie is in 1945 opgericht.

²¹ Landelijke beroepsvereniging interne begeleiders

²² Opleiding Speciale Onderwijszorg

Passend onderwijs geldt dus onder andere voor kinderen met een stoornis, ziekte of ernstige handicap. Zij kunnen extra hulp krijgen op een reguliere school of een school voor speciaal onderwijs. Scholen en schoolbesturen worden dan verplicht te zorgen voor een passende onderwijsplek en passend onderwijs voor elke leerling. Het voortgezet onderwijs kan daarbij gebruik maken van REC²³ en LGF²⁴. Daarnaast kennen VMBO's Leerweg Ondersteunend Onderwijs en kunnen zij gebruik maken van netwerken zoals het Samenwerkingsverband.

Schoolbesturen zullen moeten samenwerken met elkaar, maar ook afspraken moeten maken met andere instanties zoals jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning. Als de school waar het kind is aangemeld de extra zorg zelf niet kan bieden, moet zij zoeken naar een school die dat wel kan. Ouders hoeven niet meer zelf op zoek langs verschillende scholen.

Op dit moment is geen informatie voorhanden hoe de scholen met (hun) leerlingen moeten omgaan die in Duitsland wonen die buiten het bereik van instanties als de jeugdzorg in Nederland vallen.

Het schooljaar 2010-2011 is een spannend schooljaar. De regering heeft op 31 januari haar beleidsplannen ingediend bij de Tweede Kamer. Daarin wordt de Zorgplicht voor 2012 aangekondigd en wordt uiteengezet welke gevolgen dit heeft voor het onderwijs in Nederland. In een nieuwsbrief van Infopunt Passend Onderwijs wordt dit beleid kort samengevat:

- De leerling-gebonden financiering en landelijke indicatiestelling voor het (S)VO²⁵ verdwijnt.
- De taken van de Samenwerkingsverbanden worden uitgebreid.
- Speciaal onderwijs zonder Regionale Expertise Centra.
- Passend toezicht door inspectie.
- Korting van 300 miljoen op Passend Onderwijs.

²³ Regionale Expertise Centrum

²⁴ Leerling-gebonden Financiering

²⁵ (Speciaal) Voortgezet Onderwijs

Het beleidsplan heeft tot heftige reacties geleid vanuit het onderwijs, diverse politieke partijen en onderwijsbonden. In de media is in de afgelopen maanden veel aandacht aan Passend Onderwijs besteed. Het laatste bericht is dat Minister van Bijsterveldt op 14 april 2011 de kamer een brief heeft gestuurd waarin zij voorstelt om de aangekondigde bezuinigingen te temporiseren en vanaf 2013 met 100 miljoen per jaar door te voeren.

Ik kan me vinden in het voornemen van de overheid om de scheiding tussen speciaal en regulier onderwijs op te heffen. Ik ben van mening dat er binnen het regulier onderwijs genoeg kansen liggen om leerlingen met extra zorg op te vangen en binnen boord te houden. Daarvoor zijn echter wel de juiste randvoorwaarden nodig zodat deze zorgleerlingen adequaat begeleidt kunnen worden naar een diploma of startkwalificatie.

Ik heb in de afgelopen tien jaar gemerkt dat veel docenten vakgericht les geven en daartoe opgeleid zijn. Docenten zullen zich moeten ontwikkelen op pedagogisch gebied om aan de verwachtingen van de overheid te voldoen. Deze kennis en expertise zal eerst in huis gehaald moeten worden voordat de externe instanties helemaal opgeheven worden.

Op het Elzendaalcollege in Gennep zijn er in de afgelopen vijf jaren ontwikkelingen geweest als voorbereiding op Passend Onderwijs: onder andere de aanstelling van een zorgcoördinator, aanstelling van een orthopedagoge, wekelijkse aanwezigheid van ambulante begeleiders van REC3 en REC4 en de invoering van een aannamescommissie. Ondanks deze genomen stappen in de richting van inclusief onderwijs blijkt dat veel collega's niet dezelfde visie als die van de overheid delen om leerlingen, die behoefte hebben aan speciale zorg, zoveel mogelijk binnen het reguliere onderwijs op te nemen. Daar is een cultuuromslag voor nodig en ik merk dat de schoolleiding daar mee bezig is. De thema's van de laatste studiemiddagen waren: Puberbrein²⁶, gedragscode binnen de school en E.H.B.O.-kit; Eerste Hulp Bij Opvoeding.²⁷

²⁶ Lezing verzorgd door co-auteur Huub Nelis van het boek Puberbrein binnenstebuiten – Wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar? (Kosmos Uitgeverij, 2009)

²⁷ Workshop verzorgd door Ronny Dierendonck, professioneel trainer / entertainer.

Ik maak me zorgen of de reguliere scholen voldoende kennis en expertise in huis hebben en genoeg financiële middelen krijgen, om aan de randvoorwaarden te kunnen voldoen om leerlingen op te vangen die extra zorg behoeven. Voor mijn gevoel zou juist een extra investering van 300 miljoen in het regulier onderwijs logischer zijn. Ik heb namelijk altijd ervaren dat wanneer je een verandering wilt bewerkstelligen dat je daarvoor eerst moet investeren in tijd, energie en ruimte. Tijdens mijn onderzoek heb ik gemerkt dat juist de mensen die verantwoordelijk zijn voor de zorg in hun school zwaar onder druk staan door tijdgebrek, gebrek aan faciliteiten en hulpmiddelen; kortom financiële middelen.

In de afgelopen periode hebben de aanmeldingen voor het nieuwe schooljaar plaatsgevonden. Ik merk dat scholen in de regio erg voorzichtig zijn met de aanname van zorgleerlingen. Mijn school heeft in de afgelopen weken een tiental aanmeldingen binnen gekregen van zorgleerlingen uit woonplaatsen die normaal niet in het voedingsgebied van deze school liggen. Deze leerlingen zijn afgewezen door de school uit het andere voedingsgebied. De aannamecommissie merkt hierbij op dat het om zwakke zorgleerlingen gaat. Ik ben bang dat scholen door de aangekondigde bezuinigen binnen Passend Onderwijs averechts reageren en dat juist de leerlingen die meer zorg nodig hebben tussen wal en schip raken.

Hoofdstuk 3: onderzoeksmethodologie

3.1 De onderzoeksmethodiek

Dit onderzoek richt zich op het gebied van schoolorganisatie en met name op het zorgbeleid van onze school. Er wordt informatie verzameld over de wijze waarop scholen zijn omgegaan met (zorg)meldingen over leerlingen die op Nederlandse scholen onderwijs volgen en in Duitsland woonachtig zijn, wat zal moeten leiden tot reflectie op deze handelingswijze en tot inzicht in verbetering van deze kennis. In dit onderzoek worden niet alleen collega's van andere scholen geraadpleegd, maar ook de ouders van de groep leerlingen die in Nederland onderwijs volgen en in Duitsland wonen. Volgens Ponte (2006) spreken we in dit geval over een actieonderzoek.

3.2 De opzet van het onderzoek

Voor het onderzoek zijn Verhoeven (2008) en Ponte (2006) geraadpleegd.

Bij aanvang van de dataverzameling in juni 2010 worden de ouders van leerlingen van het Elzendaalcollege locatie Gennep, die in Duitsland wonen, door middel van een schriftelijke enquête naar hun ervaringen en kennis gevraagd over de Nederlandse en Duitse instanties die te maken hebben met verzuim of problematieken van sociaal-emotionele aard. Op deze manier wordt geïnventariseerd welke kennis binnen deze groep voorhanden is.

Bij aanvang van het volgende schooljaar in oktober 2010 worden de zorgcoördinatoren van scholen binnen dezelfde grensstreek (Nijmegen tot Venlo) bezocht voor een halfgestructureerd interview. Bij dit type interview is er wel een vragenlijst, maar is er ook ruimte voor de eigen inbreng van de respondent (Verhoeven, 2002).

Wanneer de twee bovenstaande rondes van informatieverzameling zijn afgerond wordt de directeur van de Pestalozzischule in Goch door middel van een interview geraadpleegd.

3.3 Overzicht dataverzameling in de praktijk

Meting van de kennis van problematieken op het gebied van verzuim en sociaal-emotioneel zorg	Schriftelijke enquête	Schriftelijk via brief en gefrankeerde retourenvelop	Ouders van leerlingen van het Elzendaalcollege Gennep die in Duitsland wonen	Mei Juni Juli Augustus September
	Halfgestructureerd interview	Schoolbezoek	Zorgcoördinatoren van scholen in dezelfde grensstreek van Nijmegen tot Venlo	Oktober November
	Interview	Schoolbezoek	Pestalozzischule, Goch, Duitsland	December

3.4 De instrumenten

De meest gebruikte methode om meningen, houdingen en kennis bij grote groepen personen te meten is volgens Verhoeven (2008) die van een actieonderzoek door middel van een survey of ook wel een enquête of vragenlijstenonderzoek genoemd. In dit onderzoek maak ik gebruik van drie verschillende vormen van surveyonderzoek, omdat ik drie verschillende bronnen wil ondervragen, namelijk een groep ouders die in Duitsland woont, een groep zorgcoördinatoren die werkzaam is in diverse scholen in de directe omgeving van mijn eigen school en die zich ook in de grensstreek bevinden, en tenslotte een school in Duitsland.

Voor het bevragen van kennis van de groep van de ouders maak ik gebruik van een schriftelijke enquête²⁸. Hiervoor heb ik gekozen omdat deze groep in het buitenland woont. Een persoonlijkere benadering dan een schriftelijk verzoek om deelname zal heel veel tijd gaan kosten. Ik verwacht dat op deze manier de drempel voor deelname ook lager zal zijn en daardoor een grotere respons.

²⁸ Zie bijlage 1: Enquête ouders

Voor het bevragen van de groep zorgcoördinatoren maak ik gebruik van een halfgestructureerd interview²⁹. Ik kies daarmee voor een werkwijze met persoonlijk contact. Ik verwacht daardoor meer kennis en ervaringen op te doen die mij kunnen helpen bij het zoeken naar een mogelijke oplossing. Een tweede reden voor persoonlijk contact is om een netwerk op te bouwen waar ik in de toekomst mogelijk gebruik van zal kunnen maken.

Voor het raadplegen van de derde bron maak ik gebruik van een ongestructureerd interview. Ik heb hiervoor gekozen omdat dit interview in het Duits zal worden uitgevoerd en ik me op de taal moet concentreren.

3.4.1 Enquête ouders

De schriftelijke enquête heb ik samengesteld met hulp van de zorgcoördinator van mijn school en mijn studiebegeleider. Ik heb gekozen voor gesloten vragen, omdat deze snel te beantwoorden zijn. Op deze manier kan ik de antwoorden snel verwerken en met elkaar vergelijken.

De vragenlijst bestaat uit 3 onderdelen, namelijk een algemeen gedeelte, een gedeelte over kennis over leerplicht en tenslotte een gedeelte over de kennis over zorginstellingen vergelijkbaar met Bureau Jeugdzorg. Het gaat hierbij over kennis, werkwijze en ervaringen met instanties in Nederland en een vergelijkbare instelling in Duitsland.

Ouders van leerlingen die in Nederland onderwijs volgen en in Duitsland wonen zijn mogelijk in de positie om een vergelijk te kunnen maken doordat zij betrokkenheid hebben met beide landen en mogelijk ook ervaring hebben met instellingen in zowel Nederland als Duitsland.

In totaal bestaat de vragenlijst uit 22 vragen om de drempel voor deelname laag te houden. Een klein deel van 9 vragen bestaan uit concrete vragen waarbij alleen een keuze tussen "ja" of "nee" gegeven kan worden. De overige 15 vragen bestaan uit meerkeuzeantwoorden (multiple choice). Daarnaast is er bij enkele vragen de mogelijkheid om een toelichting te geven bij het gegeven antwoord.

²⁹ Zie bijlage 2: Vragenlijst voor halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren

De vragenlijsten worden met een begeleidende brief per post verstuurd. Ook wordt een gefrankeerde retourenvelop bijgevoegd, wederom om de drempel tot deelname te verlagen. In de vragenlijst wordt niet gevraagd naar de naam van de deelnemers. Op deze manier kunnen de ingevulde vragenlijsten anoniem worden geretourneerd en verwacht ik dat de kans groter is dat de vragenlijsten door de deelnemers eerlijk worden ingevuld.

3.4.2 Halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren

Vanwege dezelfde voordelen als van een enquête heb ik gekozen voor een halfgestructureerd interview, namelijk om de antwoorden snel te kunnen verwerken en met elkaar te vergelijken. De basis van het interview is een vragenlijst vergelijkbaar met de schriftelijke enquête voor de groep ouders.

Deze vragenlijst wordt niet verspreid, maar dient als praatpapier tijdens het gesprek met de zorgcoördinator. Het telefonisch gesprek voor het maken van een afspraak is tegelijkertijd een eerste kennismaking en introductie van het interview.

De vragenlijst voor het interview is uit 4 onderdelen opgebouwd: algemene informatie, samenwerkingsverband, schoolverzuim en emotionele problematiek. In totaal zijn het 17 gesloten vragen, waarvan een aantal concreet met “ja” of “nee” worden beantwoord en een aantal met meerkeuzeantwoorden. De vragen gaan over de werkwijze van de school en ervaringen met instanties in Duitsland. Bij een aantal vragen wordt er om een toelichting gevraagd om het antwoord te verduidelijken.

3.4.3 Ongestructureerd interview

Om de derde bron van informatie over kennis en ervaring te raadplegen heb ik gekozen voor het ongestructureerde interview oftewel het diepte-interview. Deze bron is de Pestalozzischule in Goch net over de grens van Gennep in Duitsland. Ik heb voor deze methode gekozen omdat ik me in gesproken Duits beter thuis voel dan in geschreven Duits. Ik verwacht dat ik op deze wijze de bedoeling van mijn onderzoek en de vragen beter duidelijk kan maken.

Een tweede reden voor deze werkwijze is om contact te leggen met deze school voor mogelijke samenwerking in de toekomst.

Topic van dit interview is de zorgstructuur van de school. Hoofdvragen in dit interview zijn: hoe gaat de school om met schoolverzuim? hoe gaat de school om met sociaal-emotionele problemen van de leerlingen?

3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid

Triangulatie is een belangrijk criterium in het praktijkonderzoek. Hieronder verstaat men het gebruik van meerdere gegevensbronnen of meerdere informanten.

Triangulatie zorgt ervoor dat een onderzoeksvraag van verschillende kanten belicht wordt en dat de kwaliteit van onderzoeksresultaten wordt verhoogd. (Verhoeven, 2006).

Bij het samenstellen van de vragenlijsten heb ik drie gegevensbronnen geraadpleegd, namelijk Verhoeven³⁰, Ponte³¹ en de een internetsite³². De vragenlijsten zijn voor de afname voorgelegd aan collega's (zorgcoördinator en orthopedagoge), medestudenten en de studiebegeleider.

Voor dit onderzoek zullen drie informatiebronnen bevraagd worden: ouders, zorgcoördinatoren en een school in Duitsland. Vooraf de deelname aan de survey worden de deelnemers geïnformeerd over de achtergrond en het doel van het onderzoek.

In dit onderzoek zijn de ouders en zorgcoördinatoren de informanten. Ervaringen met verzuim of problemen op sociaal-emotioneel gebied zijn natuurlijk subjectief. De informatie kan "gekleurd" zijn door persoonlijke ervaringen met instanties (zowel positief, als negatief). De vragenlijsten voor ouders worden anoniem ingevuld.

³⁰ Verhoeven, N. (2007)

³¹ Ponte, P. (2006)

³² www.scripctieoverzicht.nl/enquete

Hoofdstuk 4: data en resultaten

De data-analyse richt zich op de kennis die voorhanden is bij ouders van leerlingen die in Duitsland wonen, zorgcoördinatoren werkzaam op scholen in de directe omgeving en grensstreek en bij een school binnen de grensstreek in Duitsland.

De vragenlijsten die zijn gebruikt bij de enquête voor de ouders en voor het interview met de zorgcoördinatoren zijn te vinden in de bijlage.

4. 1 Enquête ouders

De enquête voor de ouders van leerlingen die in Duitsland wonen is in april 2010 verstuurd naar de Duitse adressen die op dat moment in het bestand van de schooladministratie van het Elzendaalcollege in Gennep voorhanden waren.

In totaal werden er 13 vragenlijsten verstuurd. Van deze 13 zijn er, vanaf april tot en met september, 6 ingevuld geretourneerd en 4 ongeopend geretourneerd om diverse redenen zoals adres niet volledig, niet meer woonachtig op dit adres en pand onbewoond.

De ouders wonen niet langer dan 10 jaar in Duitsland. Drie ouders niet langer dan 5 jaar. Zij hebben minimaal 2 kinderen en kiezen voornamelijk voor een Nederlandse school vanwege de Nederlandse taal (5 x) en sociale contacten (2 x), ook wordt het schooltype genoemd (1x). De ouders wonen tussen de 5 en 10 kilometer van school (2 x) en tussen 10 en 20 kilometer (4 x).

De helft van de ouders die gereageerd hebben is bekend met de zorgstructuur van onze school (3x). De ervaringen van bevraagde groep met de school zijn voldoende (2x) tot goed (4x). De deelnemers zijn bekend met de leerplicht in Nederland (6x), maar hebben nooit te maken gehad met een leerplichtambtenaar. Zij geven aan dat zij de werkwijze waarop Nederland omgaat met schoolverzuim voldoende vinden (6x).

De leerplicht in Duitsland is bij enkele bevraagden bekend (2x) en daarvan heeft er één contact gehad met een leerplichtambtenaar in Duitsland. Deze deelnemer is ook tevreden over de werkwijze in Duitsland wat betreft schoolverzuim.

Bureau Jeugdzorg is bij vier deelnemers bekend; twee deelnemers hebben daarvan een keer te maken gehad met deze instantie en zij geven ook aan dat zij de werkwijze van Bureau Jeugdzorg goed vinden.

Geen van de deelnemers is bekend met een instantie als Jeugdzorg in Duitsland. Geen van hen heeft daar mee te maken gehad en hebben geen antwoord gegeven bij de vraag over de werkwijze van een dergelijke instantie in Duitsland.

De bevroegde groep staat positief tegenover het feit dat zij in Duitsland wonen en dat het kind in Nederland onderwijs volgt (6x). Bij de toelichting wordt aangegeven dat het kind beide talen goed leert wat handig is bij onder andere het afnemen van het rijexamen (1x) en dat het kind de opleiding in de moedertaal kan afmaken (4x).

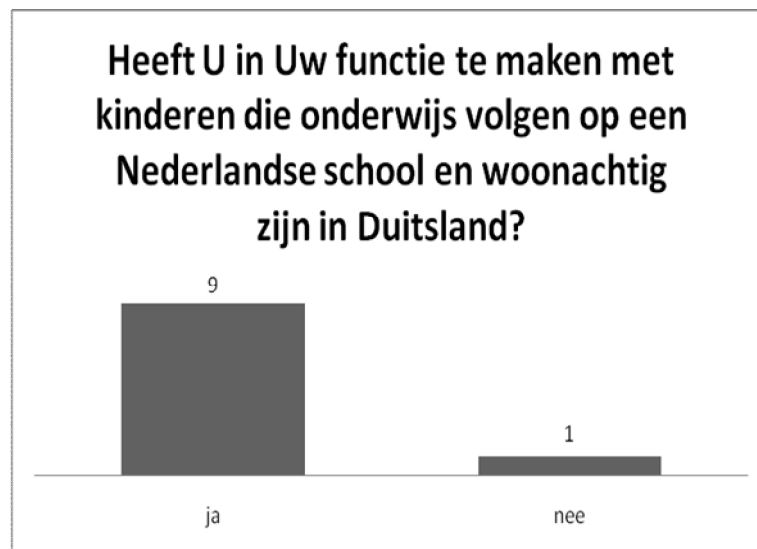
4.2 Halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren

In de periode vanaf september 2010 tot en met januari 2011 zijn de zorgcoördinatoren van de volgende 10 scholen en locaties bezocht voor een interview: Helicon Opleidingen VMBO Groen in Nijmegen, Kandinsky College locatie Molenhoek en Nijmegen, Montessori College locatie Nijmegen en Groesbeek, Elzendaalcollege in Gennep, Raayland College in Venray, Dendron College in Horst, Valuascollege in Venlo en Den Hulster in Venlo.

Ik heb gevraagd naar de ervaring van de deelnemers in hun rol van zorgcoördinator. Van deze coördinatoren zijn 8 personen minder dan 5 jaar werkzaam in deze functie, 2 personen zijn tussen de 5 en 10 jaar werkzaam als zorgcoördinator. Dat er een groep leerlingen is die in Duitsland woont en binnen hun school in Nederland onderwijs volgt is bij 9 van hen bekend.

Bij de vraag of de coördinator een inschatting kan maken van de grootte van het aantal leerlingen dat in Duitsland woont wordt er 5 keer aangegeven dat de groep kleiner is dan 5 leerlingen, 2 keer wordt er aangegeven dat de groep tussen 5 en 10 leerlingen groot is en 3 keer wordt er aangegeven dat het om een groep gaat die groter is dan 10 leerlingen. In geval van twijfel werd terplekke de administratieve dienst geraadpleegd.

Figuur 1 laat zien dat in hun werkzaamheden als zorgcoördinator 9 van hen wel eens te maken hebben gehad met een leerling die in Duitsland woont en in Nederland op school zit. Daarbij werd 4 keer de toelichting gegeven dat het in die gevallen voornamelijk om schoolverzuim handelde.

Figuur 1: Ervaring met kinderen die onderwijs volgen op een Nederlandse school en woonachtig zijn in Duitsland.

Alle zorgcoördinatoren zijn bekend met een samenwerkingsverband of een vergelijkbare overlegstructuur (10x). Op de vraag of er binnen deze overlegstructuur rekening gehouden wordt met deze groep leerlingen wordt daar 5 keer positief op gereageerd en 5 keer negatief. Deze leerlingen worden wel eens in het ZAT besproken, wordt 3 keer toegelicht. Er wordt 3 keer toegelicht dat de mogelijkheden van het netwerk beperkt zijn en dat dit afhankelijk is van de 'goodwill' van de betrokken instanties binnen de overlegstructuur.

De coördinatoren van de scholen in Nijmegen verwijzen tijdens het gesprek naar een schrijven van de gemeente Nijmegen met als onderwerp 'werkafspraken tussen scholen en leerplicht'. Na inzage in dit stuk blijkt dat hierin geen enkele melding gemaakt wordt over leerlingen die in Nederland onderwijs volgen en in Duitsland wonen en hoe daar mee om te gaan.

Figuur 2 laat zien dat op de vraag, of er een grensoverschrijdende overlegstructuur is op het gebied van onderwijs en jeugdzorg, 9 keer negatief wordt gescoord. In 1 geval wordt er positief gescoord. Het Valuascollege in Venlo neemt deel aan het Project Grenzeloos Leren in samenwerking met de Maximilian Kolbe Schule in Neus, Hermann – Gmeiner Schule Dormagen en BCO³³ in Venlo. Het doel van dit project is kennismaking met elkaars situatie en verheldering van het begrippenkader in het subthema zorgstructuur. Op het moment van het onderzoek heeft een eerste bijeenkomst plaatsgevonden waarbij kennismaking centraal stond en is er niet inhoudelijk over zorg gesproken.

Figuur 2: Ervaring met een grensoverschrijdende overlegstructuur op het gebied van onderwijs en jeugdzorg.

Op de vraag of de zorgcoördinator contact heeft gehad met instanties in Duitsland wordt 6 keer negatief gereageerd en 4 keer positief. In de toelichting wordt 2 keer aangegeven dat het om telefonisch contact ging en dat dit erg moeizaam verliep vanwege de geringe bereidwilligheid van een medewerker van een gemeente in Duitsland. Eén zorgcoördinator heeft een melding gedaan bij de politie in Duitsland vanwege vermoedens van mishandeling binnen de thuissituatie. Eén zorgcoördinator heeft contact gehad met een Duitse therapeut waarvan de betrokken leerling en ouders geen Duits spreken.

³³ Begeleidingscentrum voor Onderwijs en Opvoeding

4.3 Ongestructureerd interview waarnemend directeur Pestalozzischule

Tijdens een sessie van ruim twee uur heb ik gesproken met de plaatsvervangend directeur dhr. M. Perret van de Pestalozzischule in Goch. Ik heb voor dit gesprek de vragenlijst voor de zorgcoördinatoren als leidraad gebruikt. Door het interview kreeg ik informatie over de werkwijze van deze school met betrekking tot verzuim en melding hiervan.

In de klas wordt geregistreerd wie te laat komt of wie afwezig is. Leerlingen die langer ziek zijn dan 3 dagen dienen een doktersverklaring in. Deze doktersverklaring wordt een Attest genoemd. Wanneer een leerling twee dagen zonder een verklaring afwezig is wordt er direct contact met thuis opgenomen.

Wanneer een leerling verzuim pleegt door te laat naar school te komen of niet naar school te komen zonder geldige reden start de volgende procedure.

- Gesprek met de leerling (door mentor, conciërge).
- Gesprek met de ouders (door mentor, conciërge of directeur).
- Wanneer er te vaak verzuim gepleegd is worden de ouders niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk³⁴ geïnformeerd.
- In de brief wordt verwezen naar het wetartikel van de Duitse staat waarmee de ouders op de leerplicht gewezen wordt.
- Opmerking: dit traject kan soms tot een half jaar duren, maar in de meeste gevallen blijven leerlingen binnen dit stadium.

³⁴ Zie bijlage 3: Voorbeeld verzuimmelding naar ouders door Pestalozzischule Goch

Wanneer het traject hierboven niet tot verbetering heeft geleid volgt een melding (Zuführung³⁵) aan de gemeente (Stadt), in dit geval Goch.

- De school informeert de gemeente schriftelijk via een fax of brief.
- De melding gaat naar het Ordnungsamt. Dit is een onderdeel van de gemeente en is verantwoordelijk voor handhaving van de orde, vergelijkbaar met stadswacht en politie.
- Wanneer een leerling niet naar school komt wordt hij door medewerkers van het Ordnungsamt thuis opgehaald en naar school gebracht.
- Deze maatregel wordt één of twee keer uitgevoerd afhankelijk van de situatie.
- Communicatie over deze acties en/of afspraken verloopt via de school.

Wanneer ouders en leerlingen niet meewerken aan bovenstaande procedure wordt een melding gemaakt bij de provincie (Kreisverwaltung) bij de afdeling Schooltoezicht (Schulaufsicht), in dit geval Kleve.

- De school dient alle registratie van verzuim en briefwisseling in.
- De Schooltoezicht kan een boete vaststellen (meestal voor ouders) of een vorm van taakstraf (voor de leerling).
- Opmerking: dit traject kan tot een jaar duren.

Informatie wat betreft meldingen van problematieken op sociaal en emotioneel gebied was beperkt. De school werkt nauw samen met een medewerkster van het Sozialamt. Deze medewerkster heeft op school een eigen kantoor en ondersteunt mentoren en heeft samen met de mentor contact met de ouders. Op het moment dat de problematieken de school overstijgen neemt zij de contacten met ouders over van de mentor en blijft het traject met het kind en ouders volgen. De school wordt via deze medewerkster op de hoogte gehouden wanneer daar behoefte naar is.

³⁵ Zie bijlage 4: Voorbeeld verzuimmelding aan gemeente Goch door Pestalozzischule Goch

Scholen in Duitsland beschikken over een organogram³⁶ van de gemeente-instellingen. In dat organogram staan de namen van de betreffende functionarissen van de verschillende gemeenteafdelingen met een doorkiesnummer, zodat de school rechtstreeks contact heeft met de verantwoordelijke persoon voor een zorgmelding.

De werkwijze van de gemeente verschilt met die van Nederland. In Duitsland maken gemeenten gebruik van Bezirken³⁷ (buurtschappen) met elke hun verantwoordelijke functionarissen. Bij melding van een leerling zal dan gekeken moeten worden in welke straat hij woont, bij welk Bezirk deze leerling hoort en wie daarvan de betreffende functionaris is, zodat de juiste persoon benaderd wordt.

De directeur geeft hierbij aan dat het erg lastig is om over een recent organogram te beschikken doordat de personele bezetting van de gemeenteafdelingen vaak wisselt. In de bijlagen zijn voorbeelden van organogrammen en een verdeling van een Bezirk met een stratenregister opgenomen.

³⁶ Zie bijlage 5: Voorbeelden organogrammen Emmerich, Geldern, Kevelaer, Kleve en Kleve Kreis

³⁷ Zie bijlage 7: Voorbeeld verdeling Bezirken Sozialamt Goch met straatverdeling

Hoofdstuk 5: conclusies

5.1 Antwoorden op deelvragen

In dit stuk geef ik antwoorden op de deelvragen die ik mij voor dit onderzoek heb gesteld. Ik heb de deelvragen chronologisch geordend met het verloop van mijn onderzoek.

5.1.1 Wat weten de ouders van leerlingen die in Duitsland wonen van het Nederlandse zorgsysteem en het zorgsysteem in Duitsland?

Ouders van leerlingen die in Duitsland wonen, maar hun kinderen in Nederland school laten volgen, zijn beter bekend met het Nederlandse systeem dan met het Duitse systeem. Daarnaast lijken deze ouders zich ook meer op het Nederlandse samenleving te richten. Dat kan een mogelijke reden zijn voor de schoolkeuze.

5.1.2 Hoe gaan VMBO-scholen in onze grensstreek met Duitsland om met schoolverzuim van leerlingen die in het buitenland wonen?

Over het algemeen behandelen de scholen leerlingen die in Duitsland wonen op dezelfde wijze als leerlingen die in Nederland woonachtig zijn. Wanneer de problemen intern begeleid en opgelost kunnen worden zijn er geen verschillen in handelingswijzen.

De betrokken scholen geven aan dat zij tegen problemen aanlopen wanneer de interne aanpak niet afdoende blijkt te zijn. Scholen kunnen dan geen beroep doen op de externe instanties via hun eigen adviesteams en samenwerkingsverbanden. De netwerken die de scholen gebruiken richten zich namelijk niet op grensoverschrijdende problematieken en daardoor blijft het probleem binnen de scholen liggen. De zorg voor deze leerlingen is dan gebaseerd op de goodwill van de deelnemende instanties van het zorgnetwerk van de betreffende school.

5.1.3 Wat weten de zorgcoördinatoren van Nederlandse scholen in de grensstreek met Duitsland van het zorgsysteem in Duitsland?

De coördinatoren blijken niet goed geïnformeerd te zijn over het Duitse zorgsysteem. Coördinatoren weten vaak niet bij welke instanties zij moeten aankloppen om verdere stappen te zetten met betrekking tot deze problematiek.

De stap om contact te zoeken met een Duitse instantie wordt gezien als een drempel. Verschillende factoren kunnen van invloed zijn op deze drempel: de Duitse taal, buiten het bekende netwerk opereren, tijdgebrek en non-bereidwilligheid van Duitse instanties.

Dat het hierbij om een relatief klein percentage van alle leerlingen in Nederland gaat kan een reden zijn waarom er geen landelijke informatievoorziening voorhanden is. Toch blijkt bijna elke bevroagde school in de grensstreek tegen problemen aan te lopen en met name op het gebied van schoolverzuim. Daarnaast maken de zorgcoördinatoren kenbaar dat zij het idee hebben dat het aantal leerlingen, wat in Duitsland woont en in Nederland onderwijs volgt, lijkt te groeien. Dit vermoeden wordt bevestigd in het onderzoek Wonen in Duitsland, een kwalitatieve verkenning van actuele ontwikkelingen (Huijgen, G & Reimer, I, 2005. I&O Research) in opdracht van de provincie Twente. In dit onderzoek komt naar voren dat sinds 2001 steeds meer Nederlanders naar het Duitse grensgebied verhuizen.

5.1.4 Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen die schoolverzuim plegen?

Duitsland kent een duidelijke handelingswijze als het gaat om schoolverzuim. De school houdt zijn eigen registratie bij en neemt contact op met de ouders wanneer de leerling verzuim pleegt.

Een groot verschil met Nederland is dat in Duitsland de regie heel lang in handen blijft van de school. In Nederland neemt de leerplichtambtenaar al snel de regie over van de school. De school wordt wel door de leerplichtambtenaar geïnformeerd en bij de begeleiding van de leerling betrokken. In Duitsland blijft de school langer het voortouw nemen in communicatie (briefwisseling / waarschuwingen) met de ouders.

Op het moment dat de school in Duitsland handelingsverlegen blijkt wordt de regie overgenomen door de gemeente die de Ordnungsamt inschakelt. Dit moment is in vergelijking met de werkwijze in Nederland laat, maar het is dan ook meteen op een heel serieus niveau (vergelijkbaar met politie / bureau Halt). Ook dan nog verloopt de communicatie en briefwisseling via de school.

Wanneer er na inmenging van de gemeente nog geen verbeteringen plaatsvinden wordt de regie in handen gelegd van de provincie (Kreisverwaltung) afdeling schooltoezicht (Schulaufsicht). Op dat moment heeft de school geen betrokkenheid meer.

5.1.5 Hoe gaat een school in Duitsland, vergelijkbaar met een VMBO-school, om met leerlingen met sociaal-emotionele zorg?

In Duitsland ligt de verantwoordelijkheid van kinderen bij de ouders. De scholen proberen eerst om samen met de ouders mogelijke problemen op sociaal en emotioneel gebied aan te pakken.

Veel scholen hebben een maatschappelijk werker (Sozialamt) vanuit de gemeente binnen de school. Deze maatschappelijk werkster begeleidt de medewerkers op de school en ondersteunt ouders. Op het moment dat een school handelingsverlegen blijkt te zijn maakt de mentor in opdracht van de directeur contact melding hiervan bij het Sozialamt. Zorg wordt in Duitsland door de ouders aangevraagd en daarbij worden zij ondersteund door het Sozialamt. Het is niet gebruikelijk dat de school betrokken blijft bij verdere begeleiding en aanpak van de problematieken.

Het grootste verschil in aanpak is dat in Duitsland niet gewerkt wordt zoals in Nederland met netwerken zoals het zorgadviesteam of samenwerkingsverbanden waarin externe instanties zijn vertegenwoordigd. In Nederland is er daardoor veel kennis binnen de school om ouders te gericht te verwijzen naar specialistische hulp.

5.2 Antwoord op de onderzoeksvraag: Welke stappen moet mijn school ondernemen voor een zorgmelding voor leerlingen met de Nederlandse nationaliteit die woonachtig zijn in Duitsland?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden maak ik een tweedeling tussen een zorgmelding op het gebied van sociaal-emotionele zorg en een zorgmelding op het gebied van verzuim. Er bestaat namelijk een verschil van werkwijze tussen deze meldingen.

Ik heb ervoor gekozen om de handelingstappen in een tabel te verwerken om de verschillen duidelijk te maken. Ik heb daarvoor het protocol gebruikt van het Elzendaalcollege in Gennep en de Pestalozzischule in Goch om een helder vergelijk te maken.

	Handelingsstappen zorgmelding op sociaal en emotioneel gebied	
	Leerling woont in Nederland	Leerling woont in Duitsland
1	- Signalering binnen het team (vakdocent) - Melding bij mentor - Regie in handen van mentor	- Signalering binnen het team (vakdocent) - Melding bij mentor - Regie in handen van mentor
2	- Melding bij kernteam - Regie in handen van mentor en kernteam	- Melding bij kernteam - Regie in handen van mentor en kernteam
3	- Melding bij intern Zorgteam - Regie in handen van mentor en kernteam	- Melding bij intern Zorgteam - Regie in handen van mentor en kernteam
4.	- Melding bij extern Zorg Advies Team (ZAT) - Regie in handen van ZAT	- Melding bij Sozialamt / Jugendamt van de betreffende Duitse gemeente. - Regie in handen van zorgcoördinator
5.	- Melding bij externe instanties via het ZAT - Regie in handen van ZAT	

	Handelingsstappen zorgmelding van verzuim	
	Leerling woont in Nederland	Leerling woont in Duitsland
1	- Registratie van verzuim (via leerlingvolgsysteem).	- Registratie van verzuim (via leerlingvolgsysteem).
2	- Waarschuwing naar ouders wanneer leerling drie maal ongeoorloofd te laat of afwezig is geweest. - Mentor communiceert met ouders en leerling.	- Waarschuwing naar ouders wanneer leerling drie maal ongeoorloofd te laat of afwezig is geweest. - Mentor communiceert met ouders en leerling.
3	- Melding naar ouders en leerplichtambtenaar wanneer leerling 5 maal ongeoorloofd te laat of afwezig is geweest. - Mentor nodigt ouders en leerling uit voor een gesprek. - School meldt het verzuim bij de leerplichtambtenaar.	- Melding naar ouders en leerplichtambtenaar wanneer leerling 5 maal ongeoorloofd te laat of afwezig is geweest. - Mentor nodigt ouders en leerling uit voor een gesprek. - Kernteam stuurt een officiële waarschuwing: een brief met verwijzing naar de Duitse Schoolwet waarin vermeldt staat dat de leerling leerplichtig is en dat de ouders de verantwoordelijkheid dragen dat het kind onderwijs volgt.
4.	- Mentor blijft de leerling op school begeleiden, contact houden met ouders en de leerplichtambtenaar. - De school meldt verder verzuim bij de leerplichtambtenaar. - De regie ligt bij de leerplichtambtenaar.	- Mentor blijft de leerling op school begeleiden en contact houden met ouders. - De school meldt het verzuim bij het Ordnungsamt van de betreffende Duitse gemeente. - De regie ligt bij het Kernteam.
5.		- Bij verder verzuim maakt de school een melding van verzuim bij de Kreisverwaltung van de betreffende Duitse provincie. - De regie ligt bij de Kreisverwaltung.

5.3 Aanbevelingen

In Nederland ligt de regie in de begeleiding van een leerling relatief lang in handen van de school vergeleken met Duitsland. Dat kan als een nadeel worden gezien. Een voordeel kan zijn dat het voor een Nederlandse school relatief makkelijk is om een leerling die in Duitsland woont van school te verwijderen. Door emigratie valt deze leerling onder de wetgeving van de nieuwe staat; in dit geval de Duitse schoolplicht. Deze leerling mag zijn leerplicht in Nederland voldoen en is daardoor afhankelijk van de medewerking van de Nederlandse school. Volgens de Euregio (brochure Verhuizen naar Duitsland, 2011) moeten ouders een bewijs van inschrijving van de Nederlandse school aan de Duitse gemeente (Schulamt) overleggen en deze om toestemming vragen zodat de leerling de Duitse schoolplicht in Nederland kan voldoen. Het Schulamt zou in het geval van veelvuldig verzuim deze toestemming in kunnen trekken.

Ik raad de school aan om in het aannamebeleid hier aandacht aan te schenken. Dat kan door middel van een apart aannameprotocol of informatiefolder voor leerlingen die in Duitsland wonen. Ouders en leerling worden zo geïnformeerd over de bijzondere situatie dat de leerling in een ander land onderwijs volgt dan dat hij of zij woont en wat daarvan de gevolgen kunnen zijn.

In de tabellen beschrijf ik de stappen die in Duitsland bekend zijn en zoals de scholen en gemeenten in Duitsland gewend zijn om te werken. De Duitse gemeenten zijn niet gewend om te werken met Nederlandse scholen. Samenwerking en communicatie kan lastig zijn door verschillen in taal en werkwijzen. Contacten onderhouden met instanties buiten het reguliere netwerk is tijdrovend en lastig. De stad Goch heeft een telefoonschema³⁸ ontwikkeld dat via de officiële site van de gemeente te downloaden is. Hiermee is het mogelijk om rechtstreeks contact op te nemen met een medewerker van deze gemeente om informatie in te winnen of een melding te plegen met betrekking tot zorg of verzuim.

³⁸ Telefonverzeichnis der Stadtverwaltung Goch, zie bijlage 6: Telefoonschema gemeente Goch

Mijn advies is om binnen de bestaande netwerken zoals het ZAT contact te onderhouden met een Duitse school in de directe omgeving, in dit geval de Pestalozzischule in Goch. De zorgcoördinator lijkt mij hiervoor de meest geschikte kandidaat. De waarnemend directeur van de Pestalozzischule heeft tijdens het interview te kennen gegeven om voor het Elzendaalcollege in Gennep beschikbaar te zijn voor raad, advies of verwijzing in het geval dat communicatie met Duitse instanties niet soepel verloopt.

Ouders die in Duitsland wonen en erover denken om hun kind in Nederland onderwijs te laten volgen adviseer ik om zich in zowel in Nederland als in Duitsland goed te laten informeren over de mogelijkheden van de scholen op het gebied van zorg. Kennis over de verschillende werkwijzen en mogelijkheden kan de keuze beïnvloeden.

Hoofdstuk 6: evaluatie onderzoek

Ik heb in het begin ontzettend moeten zoeken naar een onderwerp wat mij zou liggen. Elk voorstel kwam geforceerd over totdat ik op school geconfronteerd werd met een probleem waarbij de school vastliep: hoe kan de school een melding doen bij leerlingen die niet in Nederland wonen? Vanaf dat moment kreeg mijn onderzoek een richting en werd het onderwerp geleidelijk aan steeds meer eigen.

De zorgcoördinator had, voordat ik dit onderwerp oppikte, al wat veldwerk verricht en samen kwamen we er achter dat wij niet de enige school waren met problemen rond het melden van zorg bij leerlingen die niet in Nederland wonen. Tijdens de theoretische verkenning van dit onderzoek raakten onze bronnen in het netwerk en op internet snel uitgeput. We stelden daarom vragen aan officiële instanties en in de verkregen antwoorden begon het er op te lijken dat we van het kastje naar de muur werden gestuurd en dat niemand een pasklaar antwoord leek te hebben.

In de tussentijd kregen we tips en ervaringen van mensen in het onderwijs die ooit eens te maken hebben gehad met deze problematiek. Het werd mij duidelijk dat ik de ervaringsdeskundigen als bron moest gebruiken om mijn vragen te kunnen beantwoorden, namelijk de ouders van deze groep leerlingen, de zorgcoördinatoren in de regio van de grensstreek met Duitsland en een collega van een school in Duitsland.

Door in mijn onderzoek een Duitse school te betrekken voldeed ik meteen aan de eis van de opleiding om een vorm van internationalisering in het onderzoek op te nemen. Daarnaast heb ik ook bronnen, zoals handelingsaanbevelingen en verslagen van bijeenkomsten van de Euregio, uit Duitsland geraadpleegd. Door mijn blikveld te verruimen met het buitenland kon ik van meer literatuur gebruik maken en kreeg ik uiteindelijk de beschikking tot informatie die mij verder kon helpen.

De ontwikkeling van de vragenlijsten verliep heel soepel. Bij de keuze van de juiste vorm en formulering van de vragen heb ik veel steun gehad van Chris van Ommeren, mijn begeleider vanuit de opleiding. De vragenlijsten voor de ouders werden tussen mei en juni 2010 verstuurd.

Rond deze periode had ik voor mezelf al besloten om mijn onderzoek naar het volgende schooljaar door te schuiven. Reden daarvoor was dat ik heel lang in de eerste fase van mijn onderzoek ben blijven steken, omdat ik maar geen vat kreeg op een onderwerp waar ik voor wilde gaan.

Daarnaast ben ik op 10 juli 2010 getrouwd en in de voorbereiding van mijn huwelijk kwam ik naast mijn werkzaamheden op school en mijn onderzoek in tijdnood. Ik merkte dat ik bij al deze activiteiten niet meer 'scherp' was en heb daarom voor mezelf prioriteiten moeten stellen.

Verder liep ik er tegen aan dat in de periode van mei in 2010 het vakantierooster van de scholen onderling verschilden. Daardoor liep de meivakantie niet gelijk tussen Limburg, Brabant en Gelderland wat gevolgen zou hebben voor het maken van afspraken met zorgcoördinatoren.

De keuze om het onderzoek naar het derde leerjaar te schuiven was moeilijk, maar ik ben nu blij dat ik deze keuze heb gemaakt. Ik heb geleerd om prioriteiten te stellen om te voorkomen dat op meerdere fronten ontwikkelingen vastlopen en dat ik concessies moet doen aan de kwaliteit van werk die ik wil leveren.

Meteen na de zomervakantie heb ik de zorgcoördinatoren benaderd om een afspraak te maken voor een interview. In oktober en november 2010 heb ik wekelijks enkele scholen bezocht in mijn vrije uren. Vaak was dat meteen na mijn laatste lesuur. De gesprekken hebben mij veel meer tijd gekost dan ik voor mezelf had gepland. Ik was afhankelijk van de momenten dat de zorgcoördinatoren tijd voor mij hadden en dat moest ook nog eens passen in mijn eigen rooster als fulltime docent. De gesprekken zelf heb ik als heel erg positief ervaren wat mede te danken is door het enthousiasme en medewerking van de coördinatoren die aan dit onderzoek hebben meegewerkt.

Door de vele schoolbezoeken en rondleidingen op deze scholen werd ik weer in staat gesteld om mijn eigen school met frisse ogen te bekijken. Ik ben door heel wat hoofdingangen gekomen en door heel wat conciërges en recepties ontvangen om te merken dat mijn school een gezellige en open sfeer uitstraalt. Ik heb ook gemerkt dat ik inmiddels blinde vlekken had voor een aantal andere kenmerken. Wat mij op mijn eigen school is opgevallen heb ik kenbaar gemaakt bij de schoolleiding en conciërge. Ik heb door deze ervaring geleerd om regelmatig afstand te nemen om een beter beeld te krijgen van een situatie. Dat kan in mijn eigen lessenpraktijk een voordeel zijn, maar ook als lid van een kernteam. Verder heb ik ook geleerd om genoeg tijd in te plannen wanneer je afhankelijk bent van anderen. Ik heb gemerkt dat vooral voor zorgcoördinatoren 'tijd' een schaars goed is.

Nadat ik de informatie van alle gesprekken met de zorgcoördinatoren had verzameld ben ik op bezoek geweest bij de Pestalozzischule in Goch. Ik werd door de waarnemend directeur hartelijk ontvangen en in een twee uur durend gesprek heb ik een schat van informatie gekregen. Ik ben blij dat ik de keuze heb gemaakt voor een persoonlijk gesprek, omdat ik denk dat ik deze informatie nooit zo duidelijk had verkregen wanneer ik mij op de Duitse vakliteratuur had gestort.

Ik zag er van te voren tegen op om het gesprek in het Duits te voeren. Ik kom zelf uit deze grensstreek en ben opgegroeid met Duitse jeugdprogramma's op de TV, maar ben niet bekend met het Duitse jargon voor vaktermen uit het onderwijs. Tijdens het gesprek bleek echter al snel dat veel termen in beide talen veel op elkaar lijken en dat het relatief makkelijk was om termen te omschrijven. Een ander voordeel vond ik dat we tijdens het gesprek heel snel op één spoor zaten en het kwam dan ook meerdere malen voor dat we elkaars zinnen konden aanvullen wanneer een van ons moest zoeken naar een bewoording in andermans taal.

Aan het einde van het gesprek hebben we de afspraak gemaakt om elkaars contactpersoon te zijn voor informatie en advies wanneer dat nodig mocht zijn. Op deze wijze kunnen onze scholen meer voor elkaar betekenen. Ik had op samenwerking gehoopt, maar niet verwacht dat dit zo snel gerealiseerd zou worden.

Meteen na de vakantie heb ik nog twee gesprekken gevoerd met zorgcoördinatoren waarvan ik in september en november geen afspraak heb kunnen maken. Vanaf dat moment had ik het hele grensgebied tussen Nijmegen en Venlo afgedekt en was ik voor mijn gevoel pas echt klaar met deze fase van het onderzoek.

In de maanden januari en februari 2011 heb ik gewerkt aan de analyse van de data. Ik was begonnen om alle informatie uit de vragenlijsten om te zetten in grafieken. Ik kwam er, mede door mijn begeleider, echter snel achter dat dit geen meerwaarde had en ben daarom van deze manier van presenteren afgestapt. Ik heb nu alleen een grafiek gebruikt wanneer er sprake is van een duidelijk of opvallend gegeven.

Ik heb deze fase van het onderzoek ervaren als een vorm van afsluiting. Het doel van dit onderzoek is om informatie te vergaren en dat punt is in deze fase eigenlijk al bereikt. Ik merkte dat mijn aandacht voor het onderzoek begon te verslappen. Een andere reden daarvoor was dat deze periode voor mij als mentor erg druk was: rapportbesprekingen, ouderavonden, open huis, ontwikkelen van een mentorboekje voor het 1^e en 2^e leerjaar, toetsweek, studiemiddag en beroepenoriëntatie van mijn mentorklas. Een geplande bijeenkomst van mijn afstudeergroep schoot daar wel eens bij in.

Mijn ervaring is dat de bijeenkomsten van de studiegroep mij telkens energie opleverden. Dit schooljaar zijn twee collega's uit mijn team met een studie gestart. Ik merk dat zij veel steun aan elkaar hebben en elkaar tijdens de dagelijkse gang van zaken op school regelmatig aanspreken op hun vorderingen. Daardoor blijven zij met hun studie bezig. In het afgelopen jaar merkte ik dat er opeens een week voorbij kon gaan zonder aan mijn studie te denken, doordat ik opgeslokt werd door de werkzaamheden op mijn school. Door de vragen en gesprekken tijdens de bijeenkomsten werd ik voor mijn gevoel weer in het onderzoek gezogen en dat werkte bevorderend voor mijn motivatie.

In het begin van dit studiejaar liep ik voor en daardoor kreeg ik regelmatig feedback van mijn critical friends die mijn stukken lazen die ik in de Dropbox³⁹ had geplaatst. De Dropbox is een handige tool waarmee leden van een groep via internet een map op de eigen computer delen. Daardoor kunnen de leden van de groep elkaars werk inzien en commentaar plaatsen. Ik had ervoor gekozen om elk hoofdstuk apart in de Dropbox te plaatsen, zelfs een hoofdstuk wat nog niet af was. Telkens kreeg ik binnen heel korte tijd een reactie van mijn begeleider Chris van Ommeren die kanttekeningen bij mijn stuk had geplaatst. Op deze wijze werd ik snel bijgestuurd of kreeg ik het signaal dat ik op de goede weg zat. Deze manier van werken gaf mij veel vertrouwen en haalde vaak onzekerheid weg.

Ik heb geleerd dat regelmatige feedback mij motiveert. Ik heb ook geleerd wat een valkuil van mij is; namelijk dat ik door onzekerheid afwachtend wordt met het gevaar dat werk blijft liggen. Nu ik deze valkuil benoem herken ik deze uit mijn middelbare schooltijd en ben ik er alert op.

Dit onderzoek was een onderdeel van mijn opleiding waaraan ik de afgelopen drie jaar heb gewerkt. Om er achter te komen of ik door het volgen van deze opleiding veranderd ben, heb ik mijn naaste collega's uit mijn team geraadpleegd, de voorzitter van mijn kernteam en een lid van de schoolleiding.

Mijn team geeft aan dat ik een andere kijk op leerlingen laat zien; dat ik meer van leerlingen accepteer en meer geduld toon. Ik kijk nu meer naar de reden achter gedrag van leerlingen en probeer naar een oorzaak en mogelijke oplossing te zoeken.

De kennis die ik over leerstoornissen heb vergaard deel ik in mijn team. Ik geef tips en draag nieuwe informatie en hulpmiddelen aan. Mijn enthousiasme over deze studie heeft de vraag om scholing binnen mijn team vergroot en op dit moment zijn twee collega's uit mijn team met een studie Master SEN gestart en probeert de schoolleiding om modules uit deze opleiding op locatie aan te bieden.

Collega's merken dat ik bedachtzamer en rustiger ben geworden. Ik laat me bij discussies niet meer zo snel verleiden om partij te kiezen en stel me neutraal op.

³⁹ Dropbox is een software programma wat bestanden synchroniseert met andere computers, laptops of zelf mobiele telefoons.

De schoolleider geeft aan dat ik een ontwikkeling heb gemaakt waarin ik inzicht heb verworven in problematieken en begeleiding van leerlingen, zowel individueel als in de groep. Ik ben een aanspreekpersoon geworden voor collega's en schoolleiding met betrekking tot preventie en begeleiding. Ik kom met beleidsvoorstellen waarin ik een duidelijke visie laat zien op zorg en begeleiding. Deze schoolleider geeft aan dat de volgende stap in mijn ontwikkeling het krijgen en nemen van verantwoordelijkheid is, wat een andere rol of positie in de school kan betekenen.

Het volgen van deze studie en het uitvoeren van een onderzoek was voor mij een nieuwe ervaring. Ik heb nieuwe vaardigheden geleerd en ik heb karaktereigenschappen (her)ontdekt. Ik ben ervan overtuigd dat deze opbrengst ertoe leidt, dat ik in de toekomst als docent beter kan functioneren binnen de organisatie van mijn school en dat ik in ieder geval de school bij kan staan om ook de leerlingen die in Duitsland wonen de zorg te bieden waar zij recht op hebben. Op het moment van dit schrijven heb ik mij kandidaat gesteld voor de vacature van kernteamcoördinator van het kernteam waarvan ik nu lid ben. Ik verwacht dat ik in de rol van coördinator mijn kennis en ervaring in het uitvoeren van een onderzoek kan inzetten om de kwaliteit van de zorg en begeleiding van zorgleerlingen in mijn school te verbeteren.

Wanneer ik in de toekomst zou besluiten om nogmaals een onderzoek te verrichten zal ik er voor kiezen om een tijd af te bakenen, waarin ik alleen met het onderzoek bezig kan zijn, om afleiding door de alledaagse gang van zaken te voorkomen. Ik zal er ook de voorkeur aan geven om het onderzoek niet alleen uit te voeren, maar met een partner of coach, om te voorkomen dat de aandacht voor het onderzoek weg zakt.

Ik ga er van uit dat de uitkomst van dit onderzoek scholen in Nederland kan helpen bij het melden van zorg van leerlingen die in Duitsland wonen. Om ervoor te zorgen dat deze kennis gedeeld wordt heb ik een actieplan opgesteld. Ik heb me voorgenomen dit plan in het volgende schooljaar uit te voeren in overleg met mijn schoolleiding.

Actieplan naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek	
Zorgcoördinatoren	De zorgcoördinatoren die aan dit onderzoek hebben meegewerkt zullen een exemplaar toegezonden krijgen. Hiermee hoop ik dat de verworven kennis gedeeld en verspreid wordt via de netwerken en samenwerkingsverbanden.
Dhr. M. Perret, Pestalozzischule Goch	Persoonlijk bezoek aan dhr. M. Perret. Hierbij zal de zorgcoördinator van mijn school aanwezig zijn om kennis te maken en afspraken te maken over samenwerking met als doel om het huidige netwerk uit te breiden.
Leerplichtambtenaren, Nederland	De leerplichtambtenaren van de Nederlandse gemeenten waar onze leerlingen vandaan komen zullen een exemplaar toegezonden krijgen. Hiermee hoop ik dat de verworven kennis gedeeld en verspreid worden bij de Gemeentelijke instanties.
Ordnungsamt, Sozialamt/Jugendamt, Duitsland	Persoonlijk bezoek aan de gemeente Goch en Kleve om de resultaten van dit onderzoek te bespreken met betrokkenen van de betreffende instanties. Hierbij zal de zorgcoördinator van mijn school aanwezig zijn om kennis te maken en afspraken te maken over samenwerking met als doel om het huidige netwerk uit te breiden.
Dhr. Jasper van Dijk, Tweede Kamerlid voor de SP	Dhr. Jasper van Dijk zal als dank voor zijn medewerking een exemplaar van dit onderzoek toegezonden krijgen. Hiermee hoop ik dat hij de verworven kennis kan verspreiden in de Tweede Kamer.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Het ministerie zal via een brief geïnformeerd worden over dit onderzoek en de resultaten van dit onderzoek. Via Postbus 51 zal de volgende vraag ingediend worden: geldt de Zorgplicht ook voor leerlingen op Nederlandse scholen die in Duitsland wonen.
Ingrado	Deze brancheorganisatie voor de gemeentelijke leerplichtfunctie zal via een brief geïnformeerd worden over dit onderzoek en de resultaten van dit onderzoek. Deze organisatie vertegenwoordigd 90% van alle gemeentes en regio's. Hiermee hoop ik dat de verworven kennis bereikbaar wordt voor de meeste gemeentes en regio's in Nederland.
EUREGIO	Nederland kent zeven Euregio's die het grensgebied met Duitsland en België vertegenwoordigen. Deze Euregio's zullen via een brief geïnformeerd worden over dit onderzoek en de resultaten van dit onderzoek.
Elzendaalcollege Gennep	Ontwikkeling van een informatiefolder voor ouders en leerlingen die in Duitsland wonen en in Nederland onderwijs volgen voor het Elzendaalcollege in Gennep. Ouders van leerlingen van het Elzendaalcollege in Gennep en die in Duitsland wonen zullen via een brief geïnformeerd worden over dit onderzoek en de resultaten van dit onderzoek.

Nawoord

Het onderzoek zit er op en daarmee rond ik tegelijkertijd mijn opleiding af. De opleiding en dit onderzoek hebben veel tijd en energie gekost. Zonder de hulp van mijn begeleiders, studiegenoten en collega's had ik dit onderzoek niet kunnen verrichten.

Ik wil in de eerste plaats mijn studiebegeleider Chris van Ommeren bedanken voor zijn persoonlijke begeleiding tijdens het uitvoeren van dit onderzoek. Door zijn opbouwende kritiek, regelmatig contact en een stok achter de deur kreeg mijn motivatie de 'boost' die het soms nodig had. Daarnaast wil ik mijn studiegenoten bedanken voor hun betrokkenheid in de afgelopen jaren en in het bijzonder Gertie en Agnes. Gedurende de opleiding hebben we samen aan verschillende opdrachten gewerkt en tijdens dit onderzoek zijn zij ook weer mijn 'critical friends' geweest.

Ik ben in het bijzonder de ouders, zorgcoördinatoren en de heer Perret van de Pestalozzischule dankbaar, die geheel vrijblijvend hebben meegewerkt aan mijn onderzoek. Al deze mensen hebben tijd vrij gemaakt om ervoor te zorgen dat ik mijn onderzoek kon verrichten. Verder ben ik de schoolleiding van het Elzendaalcollege in Gennep dank verschuldigd, omdat zij het mij mogelijk hebben gemaakt om deze opleiding te volgen, maar ook de toestemming hebben gegeven om dit onderzoek te verrichten.

Tot slot een woord van dank aan mijn vrouw Kim. Zij heeft als het ware als een studiebegeleider van thuis uit geopereerd door op de juiste momenten steun te bieden, kritisch het proces te volgen en ruimte en tijd te schenken.

Literatuurlijst

Literatuur

- Brockhaus, Y (2005) *Wonen in Duitsland – leren in Nederland? Onderzoek naar de schoolkeuze van Nederlandse woonmigranten in het Duitse gedeelte van EUREGIO* – EUREGIO/Gronau: EUREGIO
- Huijgen, G & Reijmer, I, (2005) *Wonen in Duitsland Een kwalitatieve verkenning van actuele ontwikkelingen* – Enschede: I&O Research
- Kleijnen, R & Broeck van den, G (2005) *Grensoverschrijdende Integrale Leerlingenzorg een [pro]actief proces* – Apeldoorn: Garant
- Kooi van der, A (2005) *Samenvatting van het onderzoek Wonen in Duitsland – leren in Nederland?* – EUREGIO/Gronau: EUREGIO
- Landkreis Neunkirchen (2010) *Handlungsempfehlung zum Vorgehen bei Schulabwesenheit für Schulen im Landkreis Neunkirchen* – Neunkirchen: Landkreis Neunkirchen Jugendamt
- Ponte, P. (2006) *Onderwijs van eigen makelij*. Soest: Uitgeverij Nelissen
- Roemer, P. (2010) *Zorgstructuur Elzendaalcollege Gennep* – Gennep; Elzendaalcollege
- SKOB (2007) *Beleid Toelating van in Duitsland woonachtige leerlingen binnen de scholen van de SKOB* – 's-Heerenberg; Stichting Katholiek Onderwijs Bergh
- Verhoeven, N. (2007) *Wat is onderzoek?* Amsterdam: Cunera
- Vöpel, B. (2006) *Grenzüberschreitende Fachtagung Ambulante Kinder- und Jugendhilfe in der Grenzregion Niederlande Belgien Rheinland/Deutschland 21.04.2005* – Köln: Landschaftsverband Rheinland Landesjugendamt Amt für Verwaltung und erzieherische Hilfen

Geraadpleegde websites

- www.collectief-inclusief.nl/paginas/salamancaverklaring.htm, verkregen november 2010
- www.elzendaalcollege.nl, verkregen september 2010
- www.euregio.de, verkregen september 2010
- www.inclusiefonderwijs.nl, verkregen november 2010
- www.leerplicht.net, verkregen september 2010
- www.passendonderwijs.nl/60/beleid-passend-onderwijs.html, verkregen november 2010
- www.pestalozzischule-goch.de, verkregen juli 2010
- www.rijksoverheid.nl, verkregen september 2010
- www.scriptieoverzicht.nl, verkregen september 2010
- www.verhuis.de, verkegen september 2010

BIJLAGE 1: Enquête ouders

1.	Hoe lang woont U in Duitsland?					
	0	Korter dan vijf jaar	0	Tussen vijf en tien jaar	0	Langer dan 10 jaar
2.	Hoeveel kinderen heeft U?					
	0	1	0	2	0	3
	0	Meer, namelijk:				
3.	Wat is de leeftijd van elk kind?					
	0	1 ^e kind:	0	2 ^e kind:	0	3 ^e kind:
	0	Meer, namelijk:				
4.	Op welke school zit elk kind op dit moment?					
	0	1 ^e kind:	0	2 ^e kind:	0	3 ^e kind:
	0	Meer, namelijk:				
5.	Wat is de reden voor Uw schoolkeuze voor het Elzendaal College in Gennep?					
	0	Nederlandse taal	0	Sociale contacten	0	Type Onderwijs
	0	Anders, namelijk:				
6.	Wat is de reisafstand van huis naar school?					
	0	Minder dan 5 kilometer	0	Tussen 5 en 10 kilometer	0	Tussen 10 en 20 kilometer
	0	Meer, namelijk:				
7.	Bent U bekend met het zorgbeleid van het Elzendaal College in Gennep?					
	0	Ja	0	Nee		
8.	Wat zijn Uw ervaringen met het Elzendaal College in Gennep als het gaat om zorg voor Uw kind?					
	0	Goed	0	Voldoende	0	Onvoldoende
	Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:					
9.	Bent U bekend de leerplicht in Nederland?					
	0	Ja	0	Nee		

10.	Heeft U wel eens te maken gehad met een leerplichtambtenaar in Nederland						
0	Ja			0	Nee		
Indien ja kunt U dan in het kort Uw ervaring aangeven:							
11.	Wat vind U van de werkwijze waarop Nederland omgaat met schoolverzuim?						
0	Goed		0	Voldoende		0	Onvoldoende
Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:							
12.	Bent U bekend de leerplicht in Duitsland?						
0	Ja			0	Nee		
13.	Heeft U wel eens te maken gehad met een leerplichtambtenaar in Duitsland?						
0	Ja			0	Nee		
Indien ja kunt U dan in het kort Uw ervaring aangeven:							
14.	Wat vind U van de werkwijze waarop Duitsland omgaat met schoolverzuim?						
0	Goed		0	Voldoende		0	Onvoldoende
Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:							
15.	Bent U bekend Bureau Jeugdzorg in Nederland?						
0	Ja			0	Nee		
16.	Heeft U wel eens te maken gehad met Bureau Jeugdzorg in Nederland?						
0	Ja			0	Nee		
Indien ja kunt U dan in het kort Uw ervaring aangeven:							
17.	Wat vind U van de werkwijze van Bureau Jeugdzorg in Nederland?						
0	Goed		0	Voldoende		0	Onvoldoende
Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:							

18.	Bent U bekend met een vergelijkbare zorginstelling als Bureau Jeugdzorg in Duitsland?		
	0	Ja	0 Nee
19.	Heeft U wel eens te maken gehad met een vergelijkbare zorginstelling in Duitsland		
	0	Ja	0 Nee
	Indien ja kunt U dan in het kort aangeven welke zorginstelling dit was en Uw ervaring hiermee aangeven:		
20.	Wat vind U van de werkwijze van deze zorginstelling in Duitsland?		
	0	Goed	0 Voldoende
			0 Onvoldoende
	Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:		
21.	Wat zijn Uw bevindingen over het feit dat U in Duitsland woont en Uw kind in Nederland onderwijs volgt?		
	0	Positief	0 Neutraal
			0 Negatief
	Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:		
22.	Wanneer U naar aanleiding van deze vragenlijst nog aanvullende opmerkingen heeft dan kunt U deze hieronder vermelden		

BIJLAGE 2: Vragenlijst voor halfgestructureerd interview zorgcoördinatoren

Interview vragen functionarissen/zorgcoördinatoren			
1.	Wat is Uw naam?		
2.	Wat is Uw functie en wat zijn Uw werkzaamheden?		
Functie:			
Werkzaamheden:			
3.	Hoe lang ben U al werkzaam in deze functie?		
0	Korter dan vijf jaar	0	Tussen vijf en tien jaar
0	Langer dan tien jaar		
4.	Bent U op de hoogte dat er een groep kinderen zijn die in Nederland onderwijs volgen en woonachtig zijn in Duitsland?		
0	Ja	0	Nee
5.	Kunt U een inschatting maken hoe groot deze groep is?		
0	Ja, naar schatting:	0	Nee
6.	Heeft U in Uw functie te maken met kinderen die onderwijs volgen op een Nederlandse school en woonachtig zijn in Duitsland?		
0	Ja	0	Nee

7.	Bent U bekend met een samenwerkingsverband of een vergelijkbare overlegstructuur?	
0	Ja	0 Nee
Zo ja, kunt U een korte toelichting geven:		
8.	Wordt er binnen deze overlegstructuur rekening gehouden met deze groep leerlingen?	
0	Ja	0 Nee
Zo ja, kunt U deze in het kort toelichten:		
9.	Is er een grensoverschrijdende overlegstructuur op het gebied van onderwijs en jeugdzorg?	
Zo ja, met welke instanties?		
10.	Heeft U in Uw functie wel eens contact gehad met instanties in Duitsland?	
Zo ja, met welke instanties?		

11.	Hoe wordt er binnen Uw instelling omgegaan met schoolverzuim van leerlingen in het algemeen?		
0	Procedure	0	Overlegstructuur
0	Anders		
Kunt U een korte toelichting geven op uw antwoord:			
12.	Hoe wordt binnen Uw instelling omgegaan met schoolverzuim van leerlingen die in Duitsland woonachtig zijn?		
0	Procedure	0	Overlegstructuur
0	Anders		
Kunt U een korte toelichting geven op uw antwoord:			
13.	Wat zijn Uw ervaringen met leerplichtambtenaren in Nederland?		
0	Goed	0	Voldoende
0	Onvoldoende		
Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:			
14.	Wat zijn Uw ervaringen met leerplichtambtenaren in Duitsland?		
0	Goed	0	Voldoende
0	Onvoldoende		
Kunt U de reden van uw keuze in het kort toelichten:			

15.	Hoe wordt er binnen Uw instelling omgegaan met leerlingen waarbij zorgen zijn voor hun sociaal-emotionele ontwikkeling?		
0	Procedure	0	Overlegstructuur
0	Anders		
Kunt U een korte toelichting geven op uw antwoord:			
16.	Hoe wordt er binnen Uw instelling omgegaan met leerlingen die in Duitsland wonen waarbij zorgen zijn voor hun sociaal-emotionele ontwikkeling?		
0	Procedure	0	Overlegstructuur
0	Anders		
Kunt U een korte toelichting geven op uw antwoord:			
17.	Zijn er wezenlijke verschillen in de aanpak hoe Uw instelling omgaat met leerlingen met zorgen voor hun sociaal-emotionele ontwikkeling die in Duitsland wonen?		
Zo ja, wat zijn deze verschillen:			

BIJLAGE 3: Voorbeeld verzuimmelding naar ouders door Pestalozzischule Goch

Pestalozzischule Goch Städt. Förderschule der Primarstufe und der Sekundarstufe I Förderschwerpunkt Lernen	
Postanschrift: Pestalozzischule Goch, Schützenstraße 15, 47574 Goch	
Gegen Postzustellungsurkunde	47574 Goch Schützenstraße 15 Telefon (0 28 23) 63 70 Telefax (02823) 87108
	Datum
Schulversäumnisse	
Unentschuldigtes Fernbleiben Ihrer Tochter/Ihres Sohnes	
geb. am _____	
Sehr geehrte Frau Sehr geehrter Herr	
Ihre Tochter/Ihr Sohn _____ hat an folgenden Tagen	

nicht am Unterricht teilgenommen.	
Bisher haben Sie das Fernbleiben trotz meiner schriftlichen Aufforderung vom _____ weder mündlich noch schriftlich begründet.	
Ich weise nochmals darauf hin, dass Sie nach § 37 und § 41 des Schulgesetzes (SchulG) im Lande Nordrhein-Westfalen in der z. Z. gültigen Fassung – dafür Sorge zu tragen haben, dass Ihr Kind am Unterricht und an den sonstigen Veranstaltungen der Schule regelmäßig teilnimmt und sich der Schulordnung fügt.	
Der Aufforderung, für einen regelmäßigen Schulbesuch zu sorgen, sind Sie nicht nachgekommen. Ich drohe Ihnen deshalb gemäß § 69 Verwaltungsvollstreckungsgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (VwVG NW) in Verbindung mit § 41 des Schulgesetzes (Schulpflicht) im Lande Nordrhein-Westfalen an, Ihr Kind zwangsweise der Schule zuzuführen, wenn es auch nach drei Unterrichtstagen nach Zustellung dieses Briefes dem Unterricht oder den sonstigen Schulveranstaltungen ohne begründete Entschuldigung fernbleibt.	
Die sofortige Vollziehung der Zuführung wird hiermit aufgrund des § 80 Abs. 2 Nr. 4 der Verwaltungsgerichtsordnung angeordnet. Jedes weitere Schulversäumnis verletzt die nach Art. 8 der Landesverfassung NW gebotene Schulpflicht und würde zu zusätzlichen Lernrückständen führen.	
1	

Ordnungswidrig handeln Sie dann, wenn Sie es vorsätzlich oder fahrlässig unterlassen, für den ordnungsgemäßen Schulbesuch Ihres Kindes zu sorgen. Ordnungswidrigkeiten können mit einer Geldbuße bis 1.000,00 € geahndet werden.

Ich gebe Ihnen hiermit Gelegenheit, sich zu dem bestehenden Verdacht, o.g. Ordnungswidrigkeit begangen zu haben, schriftlich zu äußern. Es steht Ihnen auch frei, nichts zur Sache auszusagen.

Falls Sie sich bis zum _____ äußern, werde ich unter Berücksichtigung der von Ihnen gemachten Angaben entscheiden, ob ich die Angelegenheit dem Schulamt für den Kreis Kleve vorlege.

Sollten Sie nicht innerhalb der gesetzten Frist schreiben und auch hier nicht vorsprechen, werde ich die Entscheidung des Schulamtes für den Kreis Kleve in jedem Fall veranlassen.

Dieses kann auch ohne erneute Anhörung zur Sache ein Bußgeld gegen Sie verhängen.

Rechtsbehelfsbelehrung

Gegen diese Verfügung können Sie innerhalb eines Monats nach Zustellung Widerspruch erheben. Der Widerspruch ist schriftlich oder zur Niederschrift bei der oben bezeichneten Schule einzulegen.

Falls die Frist durch das Verschulden eines von Ihnen Bevollmächtigten versäumt werden sollte, so würde dessen Verschulden Ihnen zugerechnet werden.

Mit freundlichen Grüßen

(J. Mulders)
- Schulleiter -

BIJLAGE 4: voorbeeld verzuimmelding aan gemeente Goch door Pestalozzischule Goch

Pestalozzischule Goch

Städt. Förderschule der Primarstufe und der Sekundarstufe I
- Förderschwerpunkt Lernen -
Schützenstraße 15
47574 Goch

Goch, den _____
Tel. 02823 – 6370
Fax 02823 – 87108

An das
Ordnungsamt der Stadt/der Gemeinde

Antrag auf zwangsweise Zuführung eines Schulpflichtigen zur Schule gemäß § 19 Schulpflichtgesetz (SchpflG)

hier: Schülerin/Schüler _____

geb. am: _____

wohnhaft: _____

Erziehungsberechtigte: **Vater** _____

Mutter _____

Die o.g. Schülerin/Der o.g. Schüler ist trotz Einwirkung der Schule gemäß § 18 SchpflG bis heute nicht zum Unterricht erschienen.

Das Anschreiben an die Erziehungsberechtigten ist als Kopie beigelegt.
Die Schülerin/Der Schüler ist auch nach drei Tagen nach Zustellung des Briefes dem Unterricht ferngeblieben.

Ich bitte gemäß § 19 SchpflG, §§ 64 und 66 Abs. 1 Nr. 1 Verwaltungsvollstreckungsgesetz NW (VwVG NW), die **zwangsweise Zuführung** der Schülerin/des Schülers festzusetzen und umgehend vorzunehmen. Die Maßnahme ist gemäß § 69 VwVG NW angedroht und die sofortige Vollziehung angeordnet.

Sollte die Zuführung nicht möglich sein, bitte ich um Angabe der Gründe.

- Schulleiter - (J. Mulders)

Urschriftlich an die Schule zurück:
Stellungnahme des Ordnungsamtes:

BIJLAGE 5: voorbeelden organogrammen Emmerich, Geldern, Kevelaer, Kleve en Kleve Kreis

Emmerich

Zahl der Einwohner: 30.000

Jugendamtsnummer: 458

Stadtjugendamt

Anschrift:

Stadt Emmerich
FB Jugend, Schule und Sport
Jugendamt
Geistmarkt 1
46446 Emmerich am Rhein
Postfach 10 08 64, 46428 Emmerich am Rhein

Telefon:

-Zentrale 02822/75-0

-Jugendamt 02822/75-518

Telefax: 02822/75-540

e-Mail: Jugendamt@Stadt-Emmerich.de

Internet: www.emmerich.de

Aufgabenbereich	Namen	Telefon	e-Mail
Bürgermeister	Diks, Johannes	105	Johannes.Diks@stadt-emmerich.de
Jugendamts- Fachbereichsleitung	Barfuß, Arnfried	519	Arnfried.Barfuss@Stadt-Emmerich.de
Vorsitzende des JHA	Trüpschuch, Elke		elke.truepschuch@t-online.de
Geschäftsführer/in Jugendhilfeausschuss	Beikirch-Boers, Birgit	518	Birgit.Beikirch-Boers@Stadt-Emmerich.de
Tageseinrichtungen Fachberatung	Sluyter, Nicole	508	nicole.sluyter@Stadt-Emmerich.de
Tageseinrichtungen Finanzierung	Sluyter, Nicole	508	nicole.sluyter@Stadt-Emmerich.de
X Soziale Dienste	Ruder-Nühlen, Annette	534	annette.ruder@Stadt-Emmerich.de
Pflegekinder	Loffeld, Claudia	542	claudia.loffeld@Stadt-Emmerich.de
Wirtschaftliche Jugendhilfe	Niemeck, Gabriele	506	Gaby.Niemeck@Stadt-Emmerich.de
Unterhaltsvorschuss	Gamerschlag, Edith	573	edith.gamerschlag@Stadt-Emmerich.de
Jugendgerichtshilfe	Bömler, Frank	503	Frank.Boemler@Stadt-Emmerich.de
Beistandschaften	Vetten, Annette	507	anette.vetten@Stadt-Emmerich.de
Amtsvormundschaften	Vetten, Annette	507	anette.vetten@Stadt-Emmerich.de
Jugendarbeit	Geßmann, Stephanie	509	stephanie.geßmann@Stadt-Emmerich.de
Jugendpflege	Geßmann, Stephanie	509	stephanie.geßmann@Stadt-Emmerich.de
Jugendschutz	Geßmann, Stephanie	509	stephanie.geßmann@Stadt-Emmerich.de

Adoptionsvermittlungsstelle siehe Kreis Kleve Tel.: 02821/85-464

Geldern

Zahl der Einwohner: 34.800

Jugendamtsnummer: 429

Stadtjugendamt

Anschrift:Stadt Geldern
Amt für Jugend, Schule und Sport**Telefon:**-Zentrale 02831/398-0
-Jugendamt 02831/398-770 / 771

Issumer Tor 36

47608 Geldern

Telefax: 02831/ 398-730**e-Mail:** jugendamt@geldern.de

Postfach 14 48, 47594 Geldern

Internet: www.geldern.de

Aufgabenbereich	Namen	Telefon	e-Mail
Bürgermeister	Janssen, Ulrich	220	jugendamt@geldern.de
Dezernatsleitung	Janssen, Ulrich	220	jugendamt@geldern.de
Jugendamts- Fachbereichsleitung	Holla, Helmut	715	helmut.holla@geldern.de
Vorsitzende des JHA	Ingenstau, Marianne		
Geschäftsführer/in	Holla, Helmut	715	helmut.holla@geldern.de
Jugendhilfeausschuss			
Jugendhilfeplanung	Ingendae, Claudia	811	claudia.ingendae@geldern.de
Tageseinrichtungen	Heistermann, Dieter	713	dieter.heistermann@geldern.de
Fachberatung			
Tageseinrichtungen	Heistermann, Dieter	713	dieter.heistermann@geldern.de
Finanzierung			
X Soziale Dienste	Bons, Walburga	708	walburga.bons@geldern.de
Pflegekinder	Twilman, Christina	709	christina.twilman@geldern.de
Wirtschaftliche Jugendhilfe	Bögel, Karl-Heinz	812	karl-heinz.boegel@geldern.de
Jugendgerichtshilfe	Bons, Walburga	708	walburga.bons@geldern.de
Beistandschaften	Bons, Walburga	708	walburga.bons@geldern.de
Amtsvormundschaften	Bons, Walburga	708	walburga.bons@geldern.de
Jugendarbeit	Gottschlich, Monika	810	monika.gottschlich@geldern.de
Jugendsozialarbeit			
Jugendschutz	Ingendae, Claudia	811	claudia.ingendae@geldern.de

Adoptionsvermittlungsstelle siehe Kreis Kleve Tel.: 02821/85-464

Kevelaer

Zahl der Einwohner: 28.300

Jugendamtsnummer: 474

Stadtjugendamt

Anschrift:Stadt Kevelaer
Der BürgermeisterPeter-Plüme-Platz 12
47623 Kevelaer

Postfach 12 55, 47612 Kevelaer

Telefon:-Zentrale 02832/122-0
-Jugendamt 02832/122-604**Telefax:** 02832/122-710**e-Mail:** Matthias.Jansen@Stadt-
Kevelaer.de**Internet:** www.kevelaer.de

Aufgabenbereich	Namen	Telefon	e-Mail
Bürgermeister	Stibi, Axel Dr.	207	Axel.Stibi@stadt-kevelaer.de
Dezernatsleitung	Buchholz, Marc	205	marc.buchholz@Stadt- Kevelaer.de
Jugendamts- Fachbereichsleitung	Jansen, Matthias	604	Matthias.Jansen@Stadt- Kevelaer.de
Vorsitzender des JHA	Kandolf, Karl-Heinz		
Geschäftsführer/in Jugendhilfeausschuss	Jansen, Matthias	604	Matthias.Jansen@Stadt- Kevelaer.de
Jugendhilfeplanung	Alberts, Michael	608	Michael.Alberts@Stadt- Kevelaer.de
Tageseinrichtungen Fachberatung	Janßen, Thomas	606	Thomas.Janssen@Stadt- Kevelaer.de
Tageseinrichtungen Finanzierung	Janßen, Thomas	606	Thomas.Janssen@Stadt- Kevelaer.de
✕ Soziale Dienste	Heckens, Birgit	602	Birgit.Heckens@Stadt- Kevelaer.de
Pflegekinder	Groetelaers, Ulrike	614	Ulrike.Groetelaers@Stadt- Kevelaer.de
Wirtschaftliche Jugendhilfe	Valenta, Annette	612	Annette.Valenta@Stadt- Kevelaer.de
Unterhaltsvorschuss	Voß, Andrea	615	Andrea.Voss@Stadt-Kevelaer.de
Jugendgerichtshilfe	Scheidemann, Eckhard	601	Eckhard.Scheidemann@Stadt- Kevelaer.de
Beistand- Amtsvormundschaften	van Gemmeren, Friedhelm	605	Friedhelm.van.Gemmeren@Stadt- Kevelaer.de
Jugendarbeit	Alberts, Michael	608	Michael.Alberts@Stadt- Kevelaer.de
Jugendsozialarbeit			
Jugendschutz	Pauli-Heijnen, Birgit	613	Birgit-Pauli-Heijnen@Stadt- Kevelaer.de

Adoptionsvermittlungsstelle siehe Kreis Kleve Tel.: 02821/85-464

Kleve

Zahl der Einwohner: 49.600

Jugendamtsnummer: 452

Stadtjugendamt

Anschrift:Stadtverwaltung
Fachbereich Jugend und Familie

Lindenallee 33

47533 Kleve

Postfach 19 55, 47517 Kleve

Telefon:

-Zentrale 02821/84-0

-Jugendamt 02821/99799-601

Telefax: 02821/99799-699**e-Mail:** stadt-kleve@kleve.de**Internet:** www.kleve.de

Aufgabenbereich	Namen	Telefon	e-Mail
Bürgermeister	Brauer, Theodor	205	Buergemeister@kleve.de
Dezernatsleitung	Haas, Willibord	295	Stadtkaemmerer@kleve.de
Jugendamts- Fachbereichsleitung	van Elsbergen, Dieter	601	dieter.van.elsbergen@kleve.de
Vorsitzender des JHA	Schmidt, Joachim		j.schmidt@caritas-kleve.de
Geschäftsführer/in Jugendhilfeausschuss	van Elsbergen, Dieter	601	dieter.van.elsbergen@kleve.de
Jugendhilfeplanung	van Elsbergen, Dieter	601	dieter.van.elsbergen@kleve.de
Tageseinrichtungen Finanzierung	Fink, Irene	612	Irene.Fink@Kleve.de
X Soziale Dienste	Kohl, Renate	620	Renate.kohl@kleve.de
Pflegekinder	Heiting, Thomas	621	Thomas.Heiting@Kleve.de
Wirtschaftliche Jugendhilfe	Lohmann, Ulla	615	Ulla.Lohmann@Kleve.de
Jugendgerichtshilfe	Kohl, Renate	620	Renate.kohl@kleve.de
Beistand- Amtsvormundschaften	Reihs, Roswitha	610	Roswitha.Reihs@Kleve.de
Jugendarbeit	Bierbaum, Raul	608	Paul.Bierbaum@Kleve.de
Jugendsozialarbeit Jugendschutz	Küppers, Claudia	611	Claudia.Kueppers@Kleve.de

Adoptionsvermittlungsstelle siehe Kreis Kleve Tel.: 02821/85-464

Für den Unterhaltsvorschuss ist das Amt für Arbeit und Soziales zuständig. Tel.: 02821/99799-583

Weeze, Uedem, Issum, ...

Kleve (Kreis)

Zahl der Einwohner: 129.473

Jugendamtsnummer: 420

Kreisjugendamt

Anschrift:

Kreis Kleve
Kreisjugendamt

Telefon:

-Zentrale 02821/85-0
-Jugendamt 02821/85-484

Telefax: 02821/85-310

e-Mail: Frank.Unruh@Kreis-Kleve.de

Internet: www.kreis-kleve.de

Nassauer Allee 15 - 23

47533 Kleve

Postfach 15 52, 47515 Kleve

Aufgabenbereich	Namen	Telefon	e-Mail
Landrat	Spree, Wolfgang	239	Wolfgang.Spree@Kreis-Kleve.de
Jugendamts- Fachbereichsleitung	Unruh, Frank	485	Frank.Unruh@Kreis-Kleve.de
Vorsitzender des JHA	Hohl, Peter		
Geschäftsführer/in	Franik, Günter	123	Gunter.Franik@Kreis-Kleve.de
Jugendhilfeausschuss			
Jugendhilfeplanung	Potthoff, Uwe	482	Uwe.Potthoff@Kreis-Kleve.de
Tageseinrichtungen Fachberatung	Hälker, Silke	469	silke.haelker@Kreis-Kleve.de
Tageseinrichtungen Finanzierung	Hälker, Silke	469	silke.haelker@Kreis-Kleve.de
X Soziale Dienste	Potthoff, Uwe	482	Uwe.Potthoff@Kreis-Kleve.de
Adoption Pflegekinder	Kersjes, Jutta	464	Jutta.Kersjes@Kreis-Kleve.de
Wirtschaftliche Jugendhilfe	Pauls, Georg	486	Georg.Pauls@Kreis-Kleve.de
Unterhaltsvorschuss	Bouwmann, Anette	309	anette.bouwmann@Kreis-Kleve.de
Jugendgerichtshilfe	Potthoff, Uwe	482	Uwe.Potthoff@Kreis-Kleve.de
Beistandschaften	Colter, Fritz	469	Fritz.Colter@Kreis-Kleve.de
Amtsvormundschaften	Hälker, Silke	469	silke.haelker@Kreis-Kleve.de
Jugendarbeit	Wolff, Siegfried	454	Jugendamt@Kreis-Kleve.de
Jugendsozialarbeit			
Jugendschutz	Wolff, Siegfried	454	Jugendamt@Kreis-Kleve.de

Gemeinsame Adoptionsvermittlungsstelle mit den Jugendämtern Geldern, Goch und Kleve.
Das Kreisjugendamt ist für folgende Städte und Gemeinden zuständig: Bedburg-Hau, Issum, Kalkar, Kerken, Kranenburg, Rees, Rheurdt, Straelen, Uedem, Wachtendonk und Weeze.

BIJLAGE 6: Telefoonschema gemeente Goch

[illegible]

BIJLAGE 7: Voorbeeld verdeling bezirken Sozialamt Goch met straatverdeling

0049 2023-320156
Mitarbeiter Allgemeiner Sozialer Dienst der Stadt Goch

Bezirk 1: Benno Steevens, Tel.: 02823/320155, E-Mail: benno.steevens@goch.de

Bezirk 2: Andre Pinders, Tel.: 02823/320166, E-Mail: andre.pinders@goch.de

sprekt x Bezirk 3: Tanja Booltink, Tel.: 02823/320156, E-Mail: tanja.booltink@goch.de
Niederlands

Bezirk 4: Silke Blenkers, Tel.: 02823/320179, E-Mail: silke.blenkers@goch.de

x Teamleitung: Melanie Heynen, Tel.: 02823/320167, E-Mail: melanie.heynen@goch.de

Amtsleitung: Hans-Günter Thissen, Tel.: 02823/320165, E-Mail: hans-guenter.thissen@goch.de

Telefax: 02823/320164

E-Mail: jugendamt@goch.de

8A melding = melding door derden.

Straßenverzeichnis			Stand: 02.05.2008
Adam-Becker-Straße	2	Bahnhofstraße	3 Dr.-Keller-Straße
Adolf-Kolping-Straße	4	Bahnstraße	1 Dr.-Lax-Straße
Agnetenstraße	4	Bahnweg	3 Dr.-Rademacher-Straße
Ahornstraße	2	Balfourweg	3 Dr.-Rütten-Straße
Alte-Gaesdoncker-Straße	4	Barbaraweg	4 Dr.-Schraven-Straße
Alte-Kleber-Straße	3	Baustraße	1 Dr.-Wieschhölder-Straße
Altsteeg	3	Bedburger Straße	2 Driesbergstraße
Am Alten Spritzenhaus	1	Benzstraße	3 Drosselweg
Am Bössershof	1	Bergathstraße	4 Duistersteeg
Am Buschkamp	3	Bergstraße	3 Duvelskamp
Am Gocher Berg	2	Berkenweg	1 E
Am Gut Slavaniën	1	Berliner Straße	3 Eibenweg
Am Heidacker	2	Bertenweg	4 Eichenstraße
Am Leuershof	2	Birkenstraße	2 Eligiusstraße
Am Mooshof (1-15, 10)	3	Bleichstraße	4 Elisabeth-Becker-Straße
Am Mooshof 18	2	Blumenkamp	2 Elisabethweg
Am Nuthgraben	4	Blumenplatz	3 Emmericher Weg
Am Oelgraben	3	Boeckelter Weg (bis BAB)	4 Erikenweg
Am Parkplatz	3	Boeckelter Weg ab BAB	1 Erlenstraße
Am Pastoratshof	1	Bogenstraße	3 Ervelensteg
Am Petersbüschchen	3	Borsigstraße	3 Eschenweg
Am Pfalzenhof	2	Boschstraße	3 Eycksche Straße
Am Provisorenhof	1	Bovenheide	2
Am Reiherbusch	2	Boxteler Straße	1 F
Am Rinken Hof	4	Boyensteg	1 Fasanenstraße
Am Sandthof	1	Brännenweg	1 Feldstraße
Am Segelflugplatz	3	Braune-Rocker-Straße	2 Feldweg
Amselweg	2	Braunschweigstraße	1 Fichtenstraße
Am Stadtgraben	4	Breslauer Straße	3 Finkenweg
Am Steeg	1	Brimmerstraße	4 Fliederweg
Am Steintor	3	Bromberger Straße	3 Florianweg
Am Sternberg	3	Bruchweg	1 Fortstraße
Am Tannenbaum	2	Brückenstraße	3 Frankenweg
Am Voßtor	1	Buchenstraße	2 Frankfurter Straße
Am Zollamt	3	Burfkamp	3 Franziskusstraße
An den Weiden	3	Buschstraße	2 Franz-Josef-Peters-Weg
An der Molkerei	2	Buschwaldstraße	2 Franz-Könings-Straße
An der Post	3	C	Franz-Lilling-Straße
An der Rampe	1	Calculatorweg	3 Franz-Schneider-Straße
An der Vulkeshöhle	4	Christopherusstraße	4 Frauenhaussträßchen
An der Waterkuhl	2	Conradstraße	2 Frauenstraße
Andover Straße	3	Crispinusstraße	4 Frauentorplatz
Anna-Flies-Straße	1	D	Friedenstraße
Anna-Schüller-Weg	2	Dachsweg	1
Antoniusstraße	3	Daimlerstraße	3 G
Appeldorner Straße	2	Dammstraße	1 Gärtnerweg
Arnold-Janssen-Straße	4	Danziger Straße	3 Gaesdoncker Str. bis BAB
Asperberg	2	Deekenstraße	2 Gaesdoncker Str. ab BAB
Asperdener Str.	3	Dickscher Weg	2 Gartenstraße
Asperheide	3	Dieselstraße	3 Gellersbusch
Auf dem Wall	1	Dietrich-Bonhoeffer-Straße	3 Georgiusstraße
Aymannstraße	2	Dorfstraße	3 Georgstraße
B		Douvenberg	3 Gerberstraße
Baaler Deich	1	Dr.-Alfons-Schmitz-Weg	4 Gerd-Horseling-Straße
Baffscher Weg	1	Dr.-Arens-Straße	1 Gerhardstraße
Bahnhofplatz	3	Dr.-Förster-Straße	2

Gertrudstraße	4	Hufweg	1	Klever Straße	2
Gildenplatz	4	Humboldtstraße	4	Klockscherweg	3
Ginsterweg	2	Hunsberg	2	Klosterplatz	3
Glatzer Straße	3	Hunsrückstraße	2	Klosterweg	3
Görlitzer Straße	3	Huyskenstraße	1	Knobbenhof	3
Graefenthalstraße	3	I		Kobes-Derks-Weg	1
Grebbenweg	1	Im Binnenfeld	3	Königsberger Straße	3
Grenzweg	4	Im Heidfeld	3	Königstraße	3
Greversweg (bis BAB)	4	Im Heiligenfeld	4	Kösliner Straße	3
Greversweg (ab BAB)	1	Imigstraße	2	Kranenburger Straße	3
Griether Straße	2	Imkerweg	3	Kronstädter Straße	3
Grote Laanweg	1	Im Lehmputt	3	Kühhnenstraße	2
Grüne-Jäger-Straße	3	Im Leuersfeld	2	Küstterskamp	1
Grüner Weg	3	Immenweg	2	Kuhstraße	2
Grunewaldstraße	3	Im Niersbogen	1	L	
Güterweg	3	Im Niersgrund	1	Landwehrstraße	2
H		Im Thöniskamp	4	Lange Straße (21-43b, 4-68)	2
Hamerstraße	3	Im Thomasfeld	4	Lange Straße (45-83)	3
Hans-Böckler-Straße	3	Im Venn	3	Lauffenstraße	2
Hartogstraße	3	In de Siep	3	Leege-Weezer-Weg	4
Hasenpfad	1	In den Galleien	3	Lemscheheide	2
Hasselter Weg	2	Industriering	3	Leni-Valk-Straße	3
Hassumer Str. ab B9	1	Irmgardisstraße	1	Leonhardusplatz	4
Hassumer Str. (bis B9)	4	J		Lerchenweg	2
Hauer Grenzweg	2	Jahnstraße	4	Leuerstraße	2
Heeskamp	4	Jakobstraße	4	Lilienweg	2
Heidekamp	2	Josefstraße	3	Lindenweg	2
Heideweg	1	Jurgensstraße	2	Lohdenweg	3
Heidfeldstraße	2	K		Lohmannstraße	2
Heiligenweg	4	Kämpchen	1	Looheide	1
Heinrichstraße	4	Kaiser-Otto-Platz	3	Louisendorfer Straße	2
Heinz-van-Ackeren-Straße	2	Kalbecker Straße	1	Luebenweg	2
Hellendornstraße	2	Kalkarer Straße	2	Lüderitzstraße	2
Heribert-Teggers-Weg	4	Kampersiedlung	2	M	
Hervorster Str.	3	Kapellenhofstr.	3	Maasstraße	3
Herzogenstraße	1	Kapellenweg	1	Magdalenenstraße	4
Hevelingstraße	2	Kardinal-von-Galen-Straße	4	Mardenweg	1
Hinter der Mauer	4	Karl-Baums-Weg	3	Marienthal	3
Hinterm Engel	1	Karl-Leisner-Straße	4	Marienwasserstraße	1
Höster Weg	1	Karl-Mosters-Straße	2	Marienweg	4
Hoher-Weezer-Weg	1	Karlstraße	4	Markt	3
Hollandweg	3	Kastellstraße	1	Marktstraße	4
Holthuisenbosch	4	Katharinenweg	4	Marksstraße	4
Holunderweg	2	Kendelweg	1	Martin-Fonck-Straße	2
Hommersumer ab Grenzweg	3	Keppelner Grenzweg	2	Meisenweg	2
Hommersumer bis Grenzweg	4	Keppelner Straße	2	Melatenstraße	3
Hooge Weg	1	Kerkhoffstraße	2	Michael-Grossarth-Straße	2
Hopfenweg	1	Kessler Str.	3	Mispelweg	1
Hortermanscamp	3	Kettelerstraße	3	Mittelstraße	3
Hovscheweg	3	Kevelaerer Straße	1	Möhlenbruch	1
Hubert-Houben-Straße	1	Kiefernstraße	2	Moelscherweg	1
Hubertusstraße	3	Kirchhof	3	Mönichsfeld	1
Huckweg	3	Kirchstraße	2	Mollenheidchen	4
Hülmer Deich	1	Klappekuhlstraße	2	Mortelweg	1
Hülmer Straße ab BAB	1	Kleiner Heidkamp	3	Motzfeldstraße	2
Hülmer Straße bis BAB	4	Kleinfeldchen	1	Moyländer Straße	2

Mühle	1	S	V	
Mühlengasse	3	Saarstraße	4	Van-Acken-Straße
Mühlenstraße	3	Sandgrubenstraße	2	Van-den-Bosch-Straße
Mühlenweg	1	Sandsteg	3	Vegheler Straße
N		Sandweg	1	Viktoriastraße
Nachtigallenweg	2	Scharsenweg	3	Viller (2-32, 15-65)
Nelkenweg	2	Schiefe-Hansen-Straße	2	Viller (71-149,82-154)
Nergenaer Straße	3	Schlüpersstraße	3	Volkswohlstraße
Neu-Ervscher-Weg	4	Schnepfenweg	1	Von-Haefen-Straße
Neue Kranenburger Straße	3	Schoppmannsallee	2	Von-Monschaw-Straße
Neustraße	1	Schützenstraße	1	Vornicker Straße
Neutraler Weg	1	Schützenweg	3	Voßheide
Niersstraße	2	Schulstraße	4	Voßheider Straße
Nikolaus-Groß-Straße	3	Schwarzer Weg	1	Voßstraße
Nordring	2	Sebastianstraße	2	
Nordstraße	3	Seeweg	3	W
Nuthweg	3	Seldersland	1	Waldstraße
O		Serverusstraße	4	Wannagelsweg
Ossenweg	4	Siemensstraße	3	Waterkuhlstraße
Ostkirchstraße	2	Silberberger Weg	3	Weberstraße
Ostring (ab 80/ab 81)	1	Sonneneck	2	Weezer Straße
Ostring (1-79/2-78)	2	Soonwalder Straße	2	Weseler Straße
Otto-Marx-Platz	2	Stadionstraße	2	Westring
P		Stadtkamp	2	Wiensberg
Pannenhofstraße	1	Stadtrandiedlung	1	Wiesenstraße
Parkstraße	3	Steinacker	3	Wilhelmstraße
Peerensträßchen	3	Steinstraße	3	Willibrordstraße
Peterstraße	4	Stephanusweg	3	Winkel
Pfälzer Weg	3	Stettiner Straße	3	Wisseler Straße
Pfalzdorfer Straße	2	Stiftsweg	3	Wolterstraße
Pfarrer-Meyer-Pfad	1	St.-Martin-Straße	2	
Picardie	4	Südring	1	Z
Pulverturmstraße	2	Südstraße	1	Zum Horn
Puttenbruch	3	Susbrücke	3	
R		T		
Radmacherstraße	2	Talstraße	2	
Raiffeisenstraße	2	Tannenbuschstraße	2	
Redonplatz	4	Theodor-Roghmans-Platz	2	Benno Steevens
Reeser Straße	2	Theodorstraße	2	Andre Pinders
Rehmannstraße	2	Thielenstraße (ab 21/ab 22)	2	Tanja Bootlink
Reidelstraße	2	Thielenstraße (2-20/1-19)	1	Silke Blenkers
Reiherweg	1	Thomashof	3	
Reiscopstraße	3	Thomas-Morus-Weg	3	
Retüt	1	Thomaspädje	4	
Reuterkamp	2	Thomaspfad	4	
Reuterstraße (33-269,46-268)	2	Tichelweg	1	
Reuterstraße (6-36)	3	Tilsiter Straße	3	
Ringstraße	3	Tönnessenstraße	1	
Rittorweg	1	Torfstraße	1	
Rittweg	1	Transformatorweg	1	
Rodeland	1	Triftstraße	3	
Römerweg	1	Türckstraße	4	
Roggenstraße	3	Tulpenweg	2	
Rombergischer Weg	3	U		
Rosenhag	2	Uedemer Straße	1	
Royland	1	Uliusstraße	2	